

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Lubomír Pšenka

**Právní aspekty spolupráce Evropské unie
se zeměmi skupiny AKT**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Pavel Svoboda Ph. D.

Katedra: Katedra evropského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): březen 2011

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Bruselu, dne 11. dubna 2011

Tímto bych chtěl poděkovat svému vedoucímu diplomové práce doc. JUDr. Pavlovi Svobodovi Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytoval při řešení této práce.

Obsah:

Úvod	1
1. Počátky spolupráce EU – AKT	3
1.1 Římská dohoda	3
1.2 Dohody z Yaoundé	4
1.3 Dohody z Lomé	5
1.4 Od Lomé ke Cotonou	8
2. Dohoda z Cotonou – obecná charakteristika	11
2.1. Obecná charakteristika dohody, smluvní strany a aktéři spolupráce	11
2.2 Principy, cíle a systemizace Dohody z Cotonou	13
2.3 Institucionální rámec spolupráce EU-AKT	14
2.4 Obsah partnerství EU - AKT	17
3. Politická dimenze vztahů EU-AKT	19
3.1. Politický dialog podle článku 8	19
3.2 Ochrana lidských práv a podpora dobrého vládnutí	20
3.3 Zvláštní politický dialog - konzultace podle článků 96 a 97	22
3.4. Další oblasti politické spolupráce	24
4. Rozvojová spolupráce EU-AKT	27
4.1. Systém rozvojové spolupráce Evropské Unie	27
4.2 Rozvojová spolupráce EU se zeměmi AKT	30
4.3 Provádění Evropského rozvojového fondu	33
5. Hospodářská a obchodní spolupráce EU-AKT	35
5.1. Podoba nových obchodních dohod podle Dohody z Cotonou	36
5.2. Proces sjednávání dohod o hospodářském partnerství	37
5.3. Právní statut parafovaných dohod o hospodářském partnerství a jejich aplikace	40
5.4 Dohody o hospodářském partnerství a WTO	43
5.5. Současná úprava obchodních vztahů EU-AKT	47
Závěr	49
Seznam zkratk	52
Použitá literatura	53
Shrnutí: Právní aspekty spolupráce Evropské unie se zeměmi AKT	61
Abstract: Legal aspects of cooperation between the EU and ACP countries	63

Úvod

Vztahy se skupinou zemí AKT (Afrika, Karibik, Tichomoří)¹ představují v mnoha ohledech zvláštní kapitolu ve vnějších vztazích Evropské unie. Specifický charakter tohoto partnerství vychází především z historických vazeb mezi některými členskými zeměmi Evropské Unie a zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří. Snaha bývalých evropských koloniálních mocností zachovat úzké vztahy s jejich bývalými koloniemi dala postupně vzniknout komplexnímu partnerství, ve kterém se navzájem prolínají hospodářské, rozvojové i politické prvky. Cílem předkládané diplomové práce je podat přehled hlavních oblastí spolupráce v rámci tohoto partnerství a především jeho právní úpravy z hlediska evropského a mezinárodního práva.

Úvodní část textu je věnována stručnému nástínu historického vývoje vztahu mezi Evropskou unií a zeměmi AKT. Ačkoliv hlavním záměrem práce je rozbor současné úpravy, historická perspektiva je nezbytná k pochopení některých zvláštností partnerství EU-AKT. Vlastní jádro práce tvoří kapitoly věnované charakteristice Dohody z Cotonou a jednotlivým hlavním dimenzím spolupráce – politické, rozvojové a hospodářské. Ambicí autora této práce nebylo, a vzhledem ke komplexnosti problematiky ani nemohlo být, podat vyčerpávající popis jednotlivých oblastí partnerství EU-AKT. Jeho snahou bylo především postihnout hlavní rysy a charakter právní úpravy partnerství, jeho institucionální struktury, hlavních zásad a principů partnerství a rozebrat jeho nejdůležitější instituty a pokusit se nastínit některé z právních problémů, které se k nim váží. Největší pozornost byla věnována politickému dialogu jako hlavnímu nástroji politické spolupráce, Evropskému rozvojovému fondu jako nástroji rozvojové spolupráce v užším smyslu a v neposlední řadě dohodám o

---

¹ Pokud je zmiňována „skupina AKT“, text odkazuje na skupinu členských zemí „Skupiny AKT“ jako mezinárodní organizace, která je v textu označována s velkým „S“.

hospodářském partnerství (EPAs – Economic Partnership Agreements), jako novému a v mnoha ohledech problematickém základu hospodářských a obchodních vztahů EU-AKT.

Politika EU vůči rozvojovým zemím se těší značné pozornosti ze strany veřejnosti v zemích Evropské unie i mimo její hranice. Vzhledem k tomu, že mezi země AKT patří většina nejméně rozvinutých zemí (LDCs – Least Developed Countries)² světa, je přirozené, že nemalý díl této pozornosti náleží vztahům EU se zeměmi AKT. Tomu odpovídá také zájem odborné veřejnosti o problematiku, tento zájem však není rovnoměrně rozložen mezi všechny aspekty spolupráce EU-AKT. Zdaleka největší pozornost na sebe poutají dohody o hospodářském partnerství, zatímco některé další oblasti nejsou příliš zpracovány, respektive chybí aktuální zpracování, které by zohledňovalo změny právní úpravy (revize Dohody z Cotonou, Lisabonská smlouva). Tato skutečnost se projevuje také v předkládané práci.

Pokud není uvedeno jinak, nebo pokud to nevyplývá z kontextu, práce vychází ze stavu právní úpravy k 1. lednu 2011.

---

² Výbor OSN pro rozvojovou politiku reviduje každé tři roky seznam LDCs. Země pro zařazení musí beze zbytku splnit kritéria ve třech oblastech: 1) kritérium nízkého příjmu (hrubý národní příjem na hlavu pod 905 USD ročně pro zařazení na seznam, 1086 USD pro vyloučení ze seznamu); 2) kritérium lidského kapitálu (výživa, zdravotní stav, vzdělání a gramotnost populace); 3) kritérium hospodářské zranitelnosti (např. velikost populace, geografická poloha, stabilita zemědělské produkce či stabilita exportu zboží a služeb). <http://www.unohrlls.org/en/ldc/related/59/>

1. Počátky spolupráce EU – AKT

1.1 Římská dohoda

Počátky dnešního partnerství mezi Evropskou unií a zeměmi AKT jsou spojeny se samotnou zakládací smlouvou Evropského hospodářského společenství. Tehdejší koloniální mocnosti potřebovaly zabezpečit, aby začínající integrační proces nenarušil jejich obchodní vztahy s koloniemi. Tyto ohledy se projevily v zařazení části čtvrté „Přidružení zámořských zemí a území“ do Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (dále SEHS).³ Deklarovaným účelem přidružení bylo podle čl. 131 SEHS „podporovat hospodářský a sociální rozvoj těchto zemí a území a navazovat úzké hospodářské vztahy mezi nimi a Společenstvím jako celkem“.

Stručná úprava obsažená v části čtvrté SEHS se věnuje především dvěma oblastem – obchodní a rozvojové spolupráci –, které dodnes tvoří základ vztahů mezi EU a skupinou AKT. Některé aspekty spolupráce byly dále rozvedeny v prováděcí dohodě připojené k SEHS, uzavřené na základě delegačního ustanovení čl. 136 SEHS. Prováděcí dohoda mimo jiné zřídila „Fond pro rozvoj zámořských zemí a území“, tedy 1. Evropský rozvojový fond (EDF – European Development Fund).

---

³ Článek 131 smlouvy stanoví, že „Členské státy se shodují, že ke Společenství přidruží mimoevropské země a území, které mají zvláštní vztah k Belgii, Francii, Itálii, nebo Nizozemsku“. Tyto země a území jsou vyjmenovány v příloze IV Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (dále SEHS): „Francouzská západní Afrika, která zahrnuje: Senegal, Súdán, Guineu, Pobřeží slonoviny, Dahome, Mauretánii, Nigérii a Horní Voltu; Francouzská rovníková Afrika, která zahrnuje: Střední Kongo, Ubangi-Šari, Čad a Gabun; Saint-Pierre a Miquelon, Komory, Madagaskar a závislá území, Francouzské Somálsko, Nová Kaledonie a závislá území, Francouzské državy v Oceánii, Jižní a antarktické země; Autonomní republika Togo; poručenské území v Kamerunu spravované Francií; Belgické Kongo a Ruanda-Urundi; Somálsko v poručenské správě Itálie; Nizozemská Nová Guinea.“

1.2 Dohody z Yaoundé

V důsledku emancipace kolonií na přelomu padesátých a šedesátých let vyvstala potřeba postavit vztahy mezi EHS a nově vznikajícími státy na mezinárodněprávní základ. To se stalo „Dohodou o přidružení mezi Evropským hospodářským společenstvím a přidruženými africkými a malgašskými zeměmi“, která byla podepsána v Yaoundé 7. července 1963. Vedle EHS a jeho členských zemí podepsalo dohodu 18 bývalých kolonií (17 afrických států a Madagaskar), které byly souhrnně označovány jako přidružené africké a malgašské země (AASM – Associated African States and Madagascar nebo EAMA – Etats Africains et Malgaches Associés). Svým obsahem dohoda do značné míry navazovala na část čtvrtou SEHS.

Její obsahovým jádrem byla především ustanovení o obchodním režimu a dalších otázkách obchodní povahy (režim usazování, služby, pohyb plateb a kapitálu) a o rozvojové spolupráci.⁴ Důležitou součástí Dohody z Yaoundé bylo také vytvoření institucionálního rámce přidružení, který v hlavních rysech odpovídá i dnešnímu uspořádání podle Dohody z Cotonou. Hlavním orgánem nadaným rozhodovací pravomocí v otázkách vymezených Dohodou z Yaoundé byla Rada přidružení, tvořená zástupci členských zemí Evropského hospodářského společenství, Evropské komise a přidružených zemí. Rada přidružení mohla delegovat výkon svých pravomocí na Výbor přidružení, který působil jako její pomocný orgán. Výčet institucí uzavírala Parlamentní konference přidružení a Arbitrážní dvůr přidružení.

---

⁴ Dohoda obsahuje preambuli a pět hlav: I. Obchodní výměna, II. Finanční a technická spolupráce III. Právo usazování, služby, platby a kapitál, IV. Instituce přidružení, V. Obecná a závěrečná ustanovení. Text smlouvy je k dispozici na WWW: http://www.acpsec.org/en/conventions/yaounde_convention_f.htm.

Platnost Dohody z Yaoundé byla vymezena na pět let od jejího vstupu v platnost (1. června 1964). Po jejím vypršení byla nahrazena Druhou dohodou z Yaoundé (Yaoundé II), podepsanou 29. června 1969.

Téhož roku byla podepsána také Dohoda z Arushy mezi EHS, jeho členskými státy a třemi východoafrickými zeměmi – Keňou, Tanzánií a Ugandou. Tato dohoda se třemi bývalými britskými koloniemi se týkala především vzájemných obchodních vztahů a neobsahovala ustanovení o finanční rozvojové pomoci.⁵

1.3 Dohody z Lomé

Po vstupu Velké Británie do Evropských společenství v roce 1973 bylo nezbytné upravit vztahy mezi ES a zeměmi Commonwealthu. Zapojení do struktury přidružených zemí podle Dohod z Yaoundé se však nemělo týkat všech částí Commonwealthu, ale pouze „přidružitelných“ zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří, zatímco spolupráce s rozvinutějšími asijskými zeměmi měla probíhat v jiných formách. Protokol 22 přístupové smlouvy s Velkou Británií stanovil seznam 20 zemí, které měly být v budoucnu oprávněny vyjednávat o vztazích s ES za stejných podmínek jako skupina přidružených afrických a malgašských zemí.⁶

---

⁵ SVOBODA, Pavel. Právo vnějších vztahů Evropské unie. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2007, s. 238.

⁶ BROWN, William. Restructuring North-South Relations: ACP-EU Development Cooperation in a Liberal International Order. *Review of African Political Economy*. 2000, roč. 27, č. 85, s. 372. BLEIN, Roger. From Yaoundé Conventions to the Cotonou Agreements: 40 years of missed connections. *Grain de Sel*. 2007, č. 39, s. 5. Dostupný z WWW:

[http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/15021B39F291FBB5C125747400411C18/\\$FILE/Grain%20de%20Sel%2039_June-Aug%202007.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/15021B39F291FBB5C125747400411C18/$FILE/Grain%20de%20Sel%2039_June-Aug%202007.pdf)

LECOMTE, Henri-Bernard Solignac. Effectiveness of Developing Country Participation in ACP-EU Negotiations. Overseas Development Institute. 2001, s. 9. Dostupný z WWW: <http://www.odi.org.uk/resources/download/3619.pdf>

Éra dohod z Lomé (1975-2000) představovala v mnoha ohledech kvalitativně novou fázi vztahů mezi EHS/ES a zeměmi AKT. V první dohodě z Lomé (Lomé I), podepsané 28. února 1975 se prvně objevuje skupina AKT jako smluvní strana, resp. skupina stran – partnerských zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří. K vlastnímu vytvoření Skupiny AKT, jako mezinárodní organizace, došlo Dohodou z Georgetownu⁷, kterou dne 6. června 1975 podepsalo 46 zemí, které byly rovněž stranami první dohody z Lomé. V dalších letech docházelo k postupnému rozšiřování okruhu partnerských zemí AKT – Druhou dohodu z Lomé v říjnu 1979 podepsalo již 57 států, ke třetí se v prosinci 1984 připojilo 65 států, Lomé IV z roku 1990 podepsalo 69 zemí a její revizi (Lomé IV bis) 71 zemí AKT.

Obecně lze říci, že v dohodách z Lomé byl výrazně posílen důraz na rozvojovou dimenzi spolupráce. Přelomovou změnou bylo především zavedení jednostranně preferenčního obchodního režimu ve prospěch partnerských zemí AKT namísto dosavadního režimu podle dohod z Yaoundé, který byl oboustranně preferenční. Země AKT získaly na základě dohod z Lomé bezkvótový a bezcelní přístup na trh EHS pro naprostou většinu zboží. Okruh zboží, které bylo vyňato z celní povinnosti a kvantitativních omezení, se postupně rozšiřoval a ke konci platnosti režimu podle dohod z Lomé 99,5 % zboží pocházejícího ze zemí AKT vstupovalo na trh Evropské unie bezcelně.⁸ Dalším opatřením ve prospěch zemí AKT, které zavedla První dohoda z Lomé, byl tzv. STABEX (Système de Stabilisation des Recettes d'Exportation – Systém stabilizace exportních příjmů), tedy mechanismus pro stabilizaci zisků z vývozu určitých

---

⁷ Cíle a činnost Skupiny AKT jsou těsně spjaty s partnerstvím EU-AKT a jejím hlavním *raison d'être* je obhajoba zájmů AKT v partnerství s EU. Skupina AKT se vnitřně dělí na šest regionálních skupin (Karibik, Tichomoří, západní Afrika, východní Afrika, střední Afrika a jižní Afrika). K institucionálnímu uspořádání organizace viz. kapitola 3.3. „Institucionální rámec spolupráce EU-AKT“. Dohoda z Georgetownu v aktuálním znění je k dispozici na WWW: http://www.acpsec.org/en/conventions/The_Georgetown_Agreement_en.pdf

⁸ CIHELKOVÁ, Eva. Vnější ekonomické vztahy Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 288.

vybraných komodit (např. kakaové a kávové výrobky, čaj, bavlna), financovaný z Evropského rozvojového fondu.

Stejně jako v případě dohod z Yaoundé a režimu přidružení podle části čtvrté SEHS byla každá z dohod z Lomé doprovázena Evropským rozvojovým fondem, jehož finanční objem se v období platnosti dohod z Lomé zněkolikanásobil.⁹ Na druhou stranu, značné navyšování objemu prostředků věnovaných na rozvojovou spolupráci bylo od konce 80. let doprovázeno tendencí EHS/ES podmiňovat poskytování rozvojové pomoci splňováním základních standardů demokratického vládnutí.

Kondicionalita poskytování rozvojové pomoci byla jedním z nejviditelnějších projevů nově se rozvíjející politické dimenze vztahů mezi EHS/ES a zeměmi AKT. V kontextu konce studené války došlo obecně ke změně přístupu „severních“ zemí ve vztazích s „jižními“ zeměmi a dosavadní, především strategické, ohledy začaly ustupovat důrazu na demokratizaci a dodržování lidských práv.¹⁰

První náznaky v tomto směru se objevily v Lomé III (1985), ve které se poprvé objevilo prohlášení v tom smyslu, že vzájemná spolupráce má vést k posilování lidských práv. Témata ochrany lidských práv, posilování demokracie, rozvíjení principů právního státu či odstraňování diskriminace se dále výrazněji projeví v dohodě Lomé IV (1990) a její revizi, Lomé IV bis (1995). Díky principu politické kondicionality se stalo v závažných případech porušení těchto hodnot ze strany některé z partnerských zemí AKT bylo možné vůči této zemi částečně či plně pozastavit poskytování rozvojové pomoci z Evropského rozvojového fondu.¹¹

---

⁹ 3. EDF (Yaoundé II; 1969-1975) dosáhl objemu 887 mil. zúčtovacích jednotek Evropské platební unie, zatímco 8. EDF (Lomé IV bis; 1995-2000) již hospodařil s 13 151 mil. ECU. HORŇÁK, Ondřej. Rozvojová politika EU vůči zemím ACP jako politický nástroj v regionu Afriky. Magisterská diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních studií, 2009. s. 93.

¹⁰ BROWN, W. op. cit., s. 370.

¹¹ HERBOCZKOVÁ, Jana. Vztahy Evropské unie se státy Afriky, Karibiku a Tichomoří (tzv. ACP státy). Jurisprudence. 2007, roč. 13, č. 3, s. 18. BROWN, W. op. cit., s. 374-375.

1.4 Od Lomé ke Cotonou

S blížícím se koncem platnosti čtvrté dohody z Lomé přišla na pořad dne otázka budoucnosti vztahů mezi Evropskou unií a zeměmi subsaharské Afriky, Karibiku a Tichomoří. Pod vlivem hodnocení dosavadních výsledků spolupráce probíhající na základě dohod z Lomé, změn mezinárodního prostředí i samotné Evropské unie a jejích ambic a zájmů bylo zřejmé, že partnerství EU-AKT dozná některých podstatných změn.

EHS/ES poskytlo v průběhu pětadvacetileté platnosti dohod z Lomé zemím AKT rozsáhlé obchodní výhody a štědrú rozvojovou pomoc. Ani tyto podstatné výhody však nevedly k očekávanému hospodářskému rozvoji partnerských zemí, a tak dohody z Lomé přinesly spíše zklamání. Během platnosti dohod z Lomé klesl podíl dovozu EU ze zemí AKT z 6,7 % v roce 1976 na 3 % v roce 1998. Růst HDP v subsaharské Africe činil od 60. do 90. let pouhých 0,4 %. Na druhé straně podstatně vzrostlo zadlužení zemí AKT a nemalá část prostředků vynakládaných na rozvojovou pomoc byla veřejnými institucemi přijímajících zemí zneužívána.¹²

S rozšiřováním Evropské unie a se změnami mezinárodního prostředí se také měnily zahraničněpolitické priority EU. S pádem železné opony EU začala věnovat značnou pozornost prostoru střední a východní Evropy a Balkánu. V rámci Barcelonského procesu Evropská unie také usilovala o posílení svých vazeb ve Středomoří. Evropská unie se však neomezovala pouze na posilování vztahů se svými sousedy, její ambice směřovaly také do Latinské Ameriky či Asie.¹³

Založení Světové obchodní organizace (WTO – World Trade Organisation) v roce 1995 přineslo nový impulz procesu multilaterální liberalizace světového obchodu, zahájenému Všeobecnou dohodou o clech a

---

¹² CIHELKOVÁ, E. op. cit., s. 305-306.

¹³ FORWOOD, Geneva. The Road to Cotonou: Negotiating a Successor to Lomé. Journal of Common Market Studies. 2001, roč. 39, č. 3, s. 425. COM (96) 576, November 1996. Green Paper on relations between the European Union and the ACP countries on the eve of the 21st century - Challenges and options for a new partnership, s. 1-8.

obchodu (GATT – General Agreement on Tariffs and Trade) z roku 1947. Obchodním zájmům Evropské unie rozvoj globální liberalizace obchodu vyhovoval, rozvoj WTO však současně však komplikoval její vztahy se skupinou AKT, respektive její vztahy s AKT komplikovaly postavení Evropské unie ve WTO.

Jednostranně preferenční obchodní režim podle dohod z Lomé byl v rozporu s pravidly WTO a ustanoveními Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT) a pro režim dohod z Lomé tak bylo nutné žádat o výjimku (waiver). Členské země WTO však vůči preferencím pro země AKT ukazovali stále méně pochopení a bylo zřejmé, že pokračování v dosavadní praxi by bylo přinejmenším velmi obtížné a mělo by negativní dopady na vztahy Evropské unie s jejími dalšími partnery.

V roce 1996 Evropská komise zveřejnila „Zelenou knihu o vztazích mezi Evropskou unií a zeměmi AKT na prahu 21. století“.¹⁴ Tento dokument navrhl 4 možné podoby nového rámce vztahů mezi EU a zeměmi AKT: 1) zachování stávajícího modelu spolupráce na úrovni EU-AKT; 2) všeobecná dohoda doplněná o bilaterální dohody s jednotlivými zeměmi; 3) dohody o spolupráci s jednotlivými regiony (subsaharská Afrika, Karibik, Tichomoří), resp. subregiony; 4) uzavření zvláštní dohody se skupinou nejméně rozvinutých zemí (LDCs – Least Developed Countries) v možné kombinaci s některou z výše zmíněných variant.¹⁵

Nejdůležitější změny obsahu partnerství se měly týkat citlivé oblasti obchodních vztahů. Zelená kniha naznačila čtyři možnosti: 1) zachování statu quo (pokračování systému jednostranných preferencí ve prospěch zemí AKT), 2) aplikace všeobecného systému celních preferencí (GSP – Generalised System of Preferences), 3) jednotná reciprocita (stejně

---

¹⁴ COM (96) 576, November 1996. Green Paper on relations between the European Union and the ACP countries on the eve of the 21st century - Challenges and options for a new partnership.

¹⁵ COM (96) 576, November 1996, s. viii–ix.

podmínky pro celou skupinu AKT), 4) diferencovaná reciprocita (dohody se subregiony, případně jednotlivými zeměmi AKT).¹⁶

Během vyjednávání obě strany vyjádřily vůli pokračovat ve spolupráci na základě stávajícího modelu. V oblasti obchodní spolupráce se EU přes rezervovaný postoj AKT podařilo prosadit modifikovanou variantu č. 4 – reciproční regionální dohody. Dohoda z Cotonou oproti dohodám z Lomé také přinesla propracovanější systém politické spolupráce s důrazem na politický dialog a s výraznějším využitím kondicionality rozvojové pomoci. Dalším výrazným rysem dohody z Cotonou je její výrazné zaměření na podporu regionální integrace zemí AKT, které se projevuje v politické, rozvojové i hospodářské dimenzi partnerství.

---

¹⁶ COM (96) 576, November 1996, s. xiii.

2. Dohoda z Cotonou – obecná charakteristika

2.1. Obecná charakteristika dohody, smluvní strany a aktéři spolupráce

Dohoda z Cotonou, tedy „Dohoda o partnerství mezi členy skupiny afrických, karibských a tichomořských států na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé“, byla podepsána 23. června 2010 v beninském Cotonou a vstoupila v platnost v dubnu 2003. Její platnost byla stanovena na dobu 20 let, počínaje 1. březnem 2000. Článek 95 odst. 3 předpokládá pravidelnou revizi dohody na konci každého pětiletého období. V souladu s tímto ustanovením byly dosud provedeny dvě revize dohody v letech 2005 a 2010.¹⁷

Z hlediska evropského práva se jedná o smlouvu o přidružení podle článku 217 Smlouvy o fungování Evropské unie (bývalý článek 310 SES). Vzhledem k tomu, že dohoda přesahuje rámec pravomocí EU, jedná se o smíšenou smlouvu a členské státy EU jsou jejími stranami spolu s EU. Na druhé straně figurují země skupiny AKT, nikoliv však všechny, ale pouze 78 států – 79. člen, Kuba, se nestala stranou Dohody z Cotonou z politických důvodů.¹⁸ Z této skupiny států tři země (Súdán, Jihoafrická republika, Rovnicková Guinea) neratifikovaly 1. revizi dohody z roku 2005 ve stanovené lhůtě do 30. června 2008, a spolupráce s nimi je v důsledku toho omezena v rozsahu první revize. Nejcitelnějším omezením vyplývajícím z neratifikace 1. revize Dohody z Cotonou je nemožnost

---

¹⁷ První revize byla podepsána 25. června 2005 v Lucemburku a vstoupila v platnost 1. července 2008. Druhá revize byla podepsána 23. července 2010 v Ouagadougou. Na základě rozhodnutí č. 2/2010 Rady ministrů EU–AKT podle čl. 95 (3) Dohody z Cotonou má být druhá revize prozatímně uplatňována od chvíle podpisu dohody.

¹⁸ Kuba v lednu 2003 podala žádost o přistoupení k Dohodě z Cotonou. V dubnu téhož roku však došlo ke zhoršení vztahů Kuby s EU, když ostrovní republika podnikla novou vlnu represe vůči disidentům. V květnu 2003 Evropská komise pozastavila proces rozhodování o kubánské žádosti, načež Kuba svou žádost stáhla. ČÁSTEK, Michal; RADAČIČ, Marino: Kuba a Evropská unie. 2005, Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, Parlamentní institut, Informační podklad č. 3.033. s. 4.

čerpání finanční rozvojové pomoci z 10. Evropského rozvojového fondu, který je založen přílohou Ib dohody tvořící součást 1. revize.¹⁹

Vůči některým zemím dohoda stanoví zvláštní režim. Zcela zvláštní je případ kvalifikovaného statutu Jihoafrické republiky, který je upraven v Protokolu 3. Ustanovení Dohody z Cotonou jsou vůči JAR aplikována pouze tehdy, pokud nestanoví jinak bilaterální Dohoda o obchodu, rozvoji a spolupráci (TDCA – Trade, Development and Cooperation Agreement). Na Jihoafrickou republiku se nevztahují ustanovení o rozvojové a finanční spolupráci²⁰, ani o hospodářské a obchodní spolupráci. V posledně jmenované oblasti však při nedávné 2. revizi Dohody z Cotonou došlo k důležité změně, když nově přidaný odstavec 3. článku 5 otevřel dveře přistoupení JAR k některé z dohod o hospodářském partnerství (EPA – Economic Partnership Agreement).

Dohoda z Cotonou přiznává zvláštní postavení také nejméně rozvinutým (LDCs – Least Developed Countries), vnitrozemským (Landlocked) a ostrovním (Island) zemím (souhrnně LDLICs) a zemím v postkonfliktních situacích. Podle hlavních zásad zvláštního přístupu stanovených v části páté má být ve vztahu k těmto zemím věnována zvláštní pozornost především posílení regionální spolupráce, dopravní a komunikační infrastruktury, využívání mořských zdrojů a rybolovu, strukturálním změnám, potravinové bezpečnosti a rozvojové pomoci. Speciální ustanovení v dalších částech Dohody z Cotonou stanoví ve prospěch těchto kategorií zemí řadu zvýhodnění.²¹

---

¹⁹ Toto omezení však nemá význam ve vztahu k Jihoafrické republice, vůči které se neaplikují ustanovení Dohody z Cotonou o rozvojové spolupráci (viz. níže v textu).

²⁰ JAR tedy na rozdíl od ostatních zemí AKT nedostává pomoc prostřednictvím EDF, ale prostřednictvím Nástroje pro rozvojovou spolupráci (DCI – Development Cooperation Instrument).

²¹ Například článek 57 odstavec 2 stanoví, že finanční rozvojová spolupráce zaručuje nejméně rozvinutým zemím zvláštní zacházení a bere úvahu zranitelnost ostrovních a vnitrozemských států i specifické potřeby zemí v postkonfliktních situacích. Podobně je podle článku 32 v oblasti ochrany životního prostředí třeba brát v úvahu zranitelnost malých ostrovních zemí, zejména vůči změnám klimatu (odstavec 2a) a problém desertifikace a zvyšování sucha zejména v nejméně rozvinutých a vnitrozemských zemích (odstavec 2b).

Vedle smluvních stran předpokládá Dohoda z Cotonou zapojení také dalších subjektů do spolupráce EU-AKT. Mezi „aktéry partnerství“ patří podle čl. 6: a) státní subjekty (místní, regionální a národní) včetně národních parlamentů, b) regionální organizace zemí AKT a Africká unie, c) nestátní aktéři (soukromý sektor, hospodářští a sociální partneři včetně odborových organizací, zástupci občanské společnosti). Zapojení nestátních aktérů má být umožněno především prostřednictvím konzultačních mechanismů a účasti na implementaci projektů rozvojové spolupráce.

2.2 Principy, cíle a systemizace Dohody z Cotonou

Dohoda o partnerství z Cotonou je rozdělena na šest částí: Obecná ustanovení, Institucionální ustanovení, Strategie spolupráce, Rozvojová finanční spolupráce, Obecná ustanovení pro nejméně rozvinuté, vnitrozemské a ostrovní státy AKT, Závěrečná ustanovení. K dohodě je připojeno také sedm příloh a tři protokoly. Oproti předchozím dohodám z Lomé je Dohoda z Cotonou se svými 100 články relativně obsahově střídá a přehledná, podrobnější úprava technické povahy je svěřena přílohám a protokolům.²²

Vedle obecných principů mezinárodního práva obsažených v Chartě OSN a lidskoprávních úmluvách, na něž se odvolává preambule, patří k hlavním principům partnerství AKT především čtyři základní okruhy zásad výslovně zmíněných v článku 2 Dohody z Cotonou: 1) rovnost partnerů a „vlastnictví“ (ownership) rozvojových strategií partnerskými zeměmi, 2) zásada zapojení širokého spektra partnerů do spolupráce, včetně

---

²² Celkem 8 příloh a 3 protokoly upravují především otázky hospodářské a rozvojové spolupráce. Mezi nejvýznamnější patří příloha V upravující obchodní režim v přechodném období (její platnost skončila k 31. 12. 2007) a finanční protokoly (I, Ia a Ib) upravující výši finančních prostředků rozdělovaných v rámci Evropských rozvojových fondů.

nevládních organizací a soukromého sektoru při respektování role centrálních vlád jako hlavních partnerů, 3) ústřední role dialogu ve vzájemných vztazích a zásada plnění vzájemných povinností a 4) zásada diferencovaného přístupu a regionalizace.

Vedení těmito zásadami mají aktéři směřovat především k naplnění hlavních cílů partnerství. Strany se zavazují především podporovat hospodářský, kulturní a sociální rozvoj zemí AKT s cílem přispět k míru a bezpečnosti a podpořit stabilní a demokratické prostředí. Partnerství se má zaměřit na snižování a postupné vymýcení chudoby v souladu s požadavky udržitelného rozvoje a na postupnou integraci zemí AKT do světové ekonomiky. Tyto cíle mají být zdrojem rozvojových strategií, které vycházejí z integrovaného přístupu a berou ohled na politické, hospodářské, sociální, kulturní a environmentální aspekty rozvoje.²³

Další, konkrétněji zaměřené, zásady a cíle spolupráce dohoda upravuje v částech upravujících jednotlivé oblasti spolupráce (více k nim v dalších kapitolách).

2.3 Institucionální rámec spolupráce EU-AKT

Hlavními společnými institucemi zřízenými Dohodou z Cotonou jsou Rada ministrů, Výbor velvyslanců a Společné parlamentní shromáždění.

Rada ministrů je nejvyšším společným orgánem EU-AKT. Je složena z členů Rady EU a Evropské komise na jedné straně a z členů vlád zemí AKT na straně druhé. Předsednictví Rady ministrů připadá střídavě na člena Rady EU a zástupce vlád zemí AKT. Rada ministrů má za úkol

---

²³ Článek 1 zmiňuje také některé dílčí cíle, jako jsou např.: udržitelný hospodářský růst, rozvoj soukromého sektoru, úcta k právům jednotlivce, spravedlivá distribuce plodů růstu, regionální integrace, budování institucionálních kapacit v partnerských zemích, podpora občanské společnosti a rovnosti pohlaví či udržitelné využívání přírodních zdrojů.

především: vést politický dialog, stanovovat hlavní politické linie a přijímat rozhodnutí nezbytná k provádění dohody, řešit problémy bránící účelnému a účinnému provádění dohody a zajišťovat hladké fungování konzultačních mechanismů. K výkonu své působnosti je Rada ministrů oprávněna přijímat rozhodnutí, která jsou pro strany dohody závazná, rámcová usnesení, doporučení a stanoviska. Rada přijímá rozhodnutí na základě konsensu obou stran (EU a AKT). Zasedání Rady ministrů se koná obligatorně jednou ročně, případně podle potřeby.

Úkolem Výboru velvyslanců je především napomáhat Radě ministrů při plnění jejich úkolů, plnit úkoly, které na něj Rada ministrů deleguje a monitorovat provádění Dohody z Cotonou. Výbor zasedá pravidelně v Bruselu a je tvořen stálými zástupci členských států při EU, zástupcem Evropské komise a vedoucími misí zemí AKT při EU.

Společné parlamentní shromáždění je poradním orgánem tvořeným rovnoměrně zástupci Evropského parlamentu a zástupci národních parlamentů zemí AKT. Svou činností má tento orgán podporovat demokratické procesy prostřednictvím dialogu a konzultací, usnadňovat porozumění mezi národy EU a AKT a projednávat problémy související s partnerstvím EU-AKT. Společné parlamentní shromáždění je oprávněno přijímat rezoluce a doporučení a schází se dvakrát do roka.

Vedle výše popsaných orgánů obecného zaměření, ustavených v části 2 „Institucionální ustanovení“, zakládá dohoda z Cotonou také další, odborně zaměřené orgány.

Smíšený ministerský výbor pro obchod zasedá alespoň jednou ročně a je povolán diskutovat všechny otázky související s obchodem, které mají dopad na skupinu zemí AKT, především pravidelně sledovat pokračující jednání a implementace dohod o hospodářském partnerství. Zabývá se také aktuálními multilaterálními obchodními otázkami a dopadem pokračující světové liberalizace obchodu na země AKT a v této souvislosti je oprávněn

doporučovat jakákoliv vhodná opatření za účelem zachování výhod plynoucích zemím AKT z jejich obchodních vztahů s Evropskou unií.

Výbor pro rozvojovou finanční spolupráci AKT-EU působí v rámci Rady ministrů. Jeho úkolem je asistovat Radě ministrů, aby mohla na základě práce Výboru jednou za rok prozkoumat, zda se daří dosahovat cílů rozvojové finanční spolupráce. Orgán se schází jednou za čtvrt roku, alespoň jednou ročně zasedá na úrovni ministrů.

Další skupinu orgánů působících v rámci spolupráce EU-AKT představují orgány ustavené dohodami o hospodářském partnerství (EPAs). Každá z těchto dohod zřizuje Smíšenou radu, oprávněnou rozhodovat o všech záležitostech, které dohoda upravuje, a její pomocný orgán, Výbor pro obchod a rozvoj. Jediná „plná“ z dosavadních dohod o hospodářském partnerství, EPA CARIFORUM, nadto zřizuje také parlamentní výbor a poradní výbor.

V rámci struktur Evropské unie je agenda spolupráce se zeměmi AKT vykonávána následovně. V rámci Rady EU působí samostatná pracovní skupina pro země AKT, z teritoriálního hlediska otázky spolupráce EU-AKT sledují též pracovní skupiny pro Afriku (COAFR), Asii a Oceánii (COASI) a Latinskou Ameriku (COLAT). Do 31. 12. 2010 existovalo v rámci Evropské komise samostatné Generální ředitelství pro rozvoj a vztahy se státy Afriky, Karibiku a Tichomoří (DG DEVELOPMENT). To bylo k 1. 1. 2011 zrušeno a částečně sloučeno s bývalým Úřadem pro spolupráci (DG EUROPEAID, DG AIDCO) v nové generální ředitelství pro rozvojovou spolupráci (DG EUROPEAID, DG DEVCO). Úkolem nového generálního ředitelství je především realizace rozvojové spolupráce EU, přičemž ve fázi programování úzce spolupracuje s Vysokým představitelem EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a jemu podřízenou Evropskou službou pro vnější činnost.²⁴ Vedle této své úlohy při

---

²⁴ Podle článku 9 odstavce 2 Rozhodnutí Rady ze dne 26. července 2010 o organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost (2010/427/EU): „Vysoký představitel pro vnější činnost zajišťuje celkovou politickou koordinaci vnější činnosti Unie, její jednotnost,

programování vnější pomoci by měl Vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a Evropská služba pro vnější činnost v souladu se svým mandátem hrát důležitou úlohu v politické spolupráci se zeměmi AKT.²⁵ Otázky obchodní spolupráce nadále zůstávají především v kompetenci Evropské komise, konkrétně Generálního ředitelství pro obchod (DG TRADE).

Institucionální struktura Skupiny AKT jako mezinárodní organizace je ustavena Dohodou z Georgetownu. Nejvyšším orgánem Skupiny AKT je Summit hlav států a vlád, dalšími orgány s rozhodovací pravomocí jsou Rada ministrů a Výbor velvyslanců. Permanentním výkonným orgánem Skupiny AKT je Sekretariát AKT se sídlem v Bruselu.

2.4 Obsah partnerství EU - AKT

Partnerství EU-AKT tvoří tři pilíře: rozvojová spolupráce, hospodářská a obchodní spolupráce a politická dimenze.²⁶ Tyto základní prvky spolupráce jsou navzájem propojené, navzájem se podporují, v některých případech dokonce podmiňují. Tak například obchodní spolupráce obsahuje četné rozvojové prvky, zatímco nemalá část rozvojové pomoci směřuje na podporu obchodu zemí AKT. Podobně nedodržování základních parametrů ochrany lidských prav, demokratických zásad či

---

soudržnost a účinnost, zejména prostřednictvím těchto nástrojů vnější pomoci: ... Evropského rozvojového fondu ...“ a podle článku 9 odstavce 3 „ESVČ se zejména podílí na cyklu programování a řízení nástrojů uvedených v odstavci 2 na základě politických cílů, jež jsou v nich stanoveny...“

²⁵ Podle Smlouvy o Evropské unii „vysoký představitel vede společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Unie. Přispívá svými návrhy k vytváření této politiky a provádí ji jako zmocněnec Rady.“ (Článek 18 odstavce 2) Vysoký představitel dále mimo jiné jako jeden z místopředsedů Evropské komise „zajišťuje soudržnost vnější činnosti Unie.“ (Článek 18 odstavce 4)

²⁶ http://ec.europa.eu/europeaid/where/acp/overview/cotonou-agreement/index_en.htm

principů právního státu v konkrétní partnerské zemi může mít za následek omezení či pozastavení rozvojové spolupráce s touto zemí.

3. Politická dimenze vztahů EU-AKT

Jak bylo naznačeno v první části, politická dimenze je nejnovějším z trojice pilířů spolupráce EU-AKT. Politický rozměr spolupráce se začal rozvíjet až s úpadkem a pádem komunistického bloku na přelomu 80. a 90. let a poprvé se výrazněji projevil v dohodě Lomé IV (resp. Lomé IV bis). Podpora demokracie a dobrého vládnutí ve světě se stala od poloviny devadesátých let 20. století oficiální politikou Evropské unie, což se projevovalo také tím, že Evropská unie začala systematicky zahrnovat do nově uzavíraných dohod o obchodu a spolupráci se zahraničními partnery ustanovení o ochraně lidských práv, včetně kondicionality rozvojové spolupráce.²⁷

3.1. Politický dialog podle článku 8

Základní úpravu politické dimenze vztahů EU-AKT obsahuje hlava druhá I. části Dohody z Cotonou. Hlavním pilířem politické spolupráce je politický dialog mezi EU a AKT, jehož hlavní zásady stanoví článek 8 Dohody z Cotonou.

Cílem politického dialogu je „výměna informací, podpora vzájemného porozumění a usnadnění tvorby priorit sdílených agend“

---

²⁷ BARTELS, Lorand. The Trade and Development Policy of the European Union. The European Journal of International Law. 2007, roč. 18, č. 4, s. 738-739. Dostupný také z WWW: <http://www.ejil.org/pdfs/18/4/241.pdf> Tato politika byla vyjádřena ve sděleních Evropské komise „Commission Communication on the Inclusion of Respect for Democratic Principles and Human Rights in Agreements between the Community and Third Countries, COM(95)216“ a „Commission Communication on the European Union and the External Dimension of Human Rights Policy: From Rome to Maastricht and Beyond, COM(95)567.“ Problému podpory dobrého vládnutí v rozvojovém světě ze strany EU se aktuálně věnuje několik statí ze zvláštního vydání časopisu Third World Quarterly: Third World Quarterly. Special issue on Governance, Development and the South: Contesting EU Policies. 2010, roč. 31, č. 1. Dostupný z WWW: <http://www.informaworld.com/smpp/title~db=all~content=g919170276>

v rámci širokého spektra oblastí spolupráce podle Dohody z Cotonou. Dalším úkolem politického dialogu je konzultace mezinárodních a multilaterálních otázek a vzájemná koordinace v této oblasti. Dialog má přispívat k míru, bezpečnosti a stabilitě a k podpoře demokracie v EU i v partnerských zemích.

Dialog je veden jak formálně v rámci institucionální struktury ustavené Dohodou z Cotonou, tak neformálně v různých formátech na úrovni celé skupiny AKT, kontinentálních podskupin AKT, regionů i s jednotlivými partnerskými zemí. K dialogu mohou být přizvány také regionální organizace zemí AKT a Africká unie.

Obsahový záběr je vymezen velmi široce – lze diskutovat jak všechny otázky vyplývající z působnosti Dohody z Cotonou, tak i všechny záležitosti společného, regionálního či obecného významu. Mezi takové otázky patří zejména rozvojová spolupráce, lidská práva, mezinárodní politika stran a otázky globálního významu.

3.2 Ochrana lidských práv a podpora dobrého vládnutí

Vedle tohoto obecného vymezení dohoda dále podrobněji upravuje několik hlavních tematických oblastí. Mezi nimi zaujímá výsadní postavení článek 9 „Podstatné prvky týkající se lidských práv, demokratických zásad a právního státu a základní prvek týkající se dobrého vládnutí“. Pro Evropskou unii je podpora a šíření těchto hodnot jedním ze základních úkolů vnější činnosti zakotveným ve Smlouvě o EU (článek 21 SEU). Lidskoprávní dialog se třetími zeměmi je jedním z nástrojů, které EU využívá k prosazování těchto základních hodnot, vedle rozvojové spolupráce, humanitární pomoci či obchodní politiky.²⁸ Politický dialog na

---

²⁸ Hlavní zásady EU pro vedení lidskoprávních dialogů shrnuje dokument „EU guidelines on human rights dialogues with third countries“. Jedná se o právně nezávazný text

téma „podstatných prvků a základního prvku“ mezi EU a AKT je jedním z konkrétních případů pravidelného dialogu tohoto typu.

Smluvní strany se v Dohodě z Cotonou hlásí k principům univerzality, nedělitelnosti a vzájemné provázanosti lidských práv. Samotná dohoda neobsahuje definici či výčet katalogu lidských práv, ale strany se v ní pouze odvolávají na mezinárodněprávní závazky a zavazují se prohlubovat a chránit lidská práva a základní svobody, ať už jsou občanská, politická, hospodářská, sociální či kulturní. Respekt k demokracii, respekt k ochraně základních lidských práv a svobod a respekt k principům právního státu jsou dohodou prohlášeny za „podstatné prvky“ (essential elements) dohody a jako takové mají být inherentní vnitřní i zahraniční politice smluvních stran. Dohoda přitom respektuje zásadu plurality, podle které každá země rozvíjí svou demokratickou kulturu v souladu se svými tradicemi při respektování univerzálně uznávaných principů.

S pasáží o „podstatných prvcích“ úzce souvisí ustanovení o dobrém vládnutí (good governance), které je označeno za „základní prvek“ (fundamental element). Dobré vládnutí je Dohodou z Cotonou definováno jako „řádná správa věcí veřejných, transparentní a odpovědné řízení lidských, přírodních, hospodářských a finančních zdrojů pro účely spravedlivého a udržitelného rozvoje. Zahrnuje jasné rozhodovací postupy na úrovni orgánů veřejné moci, transparentní a odpovědné instituce, nadřazenost práva při řízení a distribuci zdrojů a budování kapacit pro tvorbu a provádění opatření, jejichž cílem je zejména předcházení korupci a její potírání.“²⁹

---

vytvořený v roce 2001 (revidován v roce 2009) spoluprací pracovních skupin Rady EU pro lidská práva (COHOM) a pro rozvojovou spolupráci (CODEV). Dokument je uveřejněn na <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/16526.en08.pdf>.

²⁹ Článek 9 Dohody z Cotonou.

3.3 Zvláštní politický dialog - konzultace podle článků 96 a 97

Výsadní postavení lidských práv, prvků právního státu, demokratických principů (dále též souhrnně jako „lidská práva“) a dobrého vládnutí v rámci politické dimenze vztahů EU-AKT se odráží ve zvláštním režimu politického dialogu – konzultačních procesech podle článků 96 a 97.

Dohoda z Cotonou předpokládá užití konzultací podle článku 96 v případě, že některá ze stran³⁰ má za to, že druhá neplní své povinnosti v oblasti dodržování lidských práv, demokratických principů a zásad právního státu, tedy podstatné prvky ve smyslu čl. 9. Konzultace podle článku 96 jsou mimořádným opatřením a jejich použití má být předcházeno zejména pravidelným politickým dialogem podle čl. 8. S výjimkou zvláště naléhavých případů (zvláště závažné a těžké porušení jednoho z podstatných prvků) má dialog podle čl. 8 o podstatných prvcích vždy předcházet případným konzultacím podle čl. 96. Pro případ takového dialogu předcházejícího konzultacím podle čl. 96 Dohoda z Cotonou nabízí zvláštní procesní úpravu, tzv. formalizovaný dialog, který je upraven v Příloze VII.

Před zahájením konzultací navrhovatel o svém záměru informuje stranu, s níž hodlá vést konzultace, a Radu ministrů a předá jim relevantní informace nutné k prozkoumání situace. Konzultace mají být zahájeny do 30 dnů od výzvy příslušné strany, jejich trvání nesmí přesáhnout 120 dnů.

Cílem konzultace je nalézt řešení situace, které by bylo akceptovatelné oběma stranami. V případě, že se takové řešení nepodaří nalézt, nebo pokud se oslovená strana odmítne konzultací zúčastnit, je strana, která konzultace iniciovala, oprávněna přijmout „vhodná opatření“. Vhodná opatření mohou být přijata také bez předchozích konzultací ve zvláště naléhavých případech. V takovém případě má pak dotčená strana nárok domáhat se následných konzultací, při kterých by bylo možno záležitost přezkoumat. Dohoda stanoví, že rozsah přijatých opatření má být

---

³⁰ Pro potřeby konzultací podle čl. 96 platí, že za strany jsou označovány EU a její členské státy na jedné straně a na straně druhé jednotlivé země AKT.

proporcionální k narušení podstatných prvků, na které reaguje, přičemž přednost má být dána takovým opatřením, která co nejméně narušují provádění Dohody z Cotonou. Za nejzávažší opatření je označeno pozastavení platnosti Dohody z Cotonou.³¹

Dohoda výslovně stanoví, že ustanovení o základních a podstatných prvcích lidských práv, demokratických zásad, právního státu a dobrého vládnutí se vztahují na obě strany (článek 9 odst. 4), je však zřejmé, že prakticky tato ustanovení míří především na země AKT. Přes takto vyjádřenou formální rovnost zakládá čl. 96 mezi stranami fakticky nerovné postavení, především v důsledku diametrálního rozdílu mezi EU a AKT v jejich reálných možnostech přijímat „vhodná opatření“. Zatímco EU má možnost v příslušné zemi unilaterálně omezit či pozastavit poskytování rozvojové pomoci, obchodních preferencí či jiných výhod, zemím AKT podobné páky vůči EU chybí.³²

Konzultace podle článku 97 („Konzultační postup a vhodná opatření ohledně korupce“) mají podobnou konstrukci jako konzultace podle článku 96. Jejich cílem je ochrana základního prvku podle čl. 9, tedy dobrého vládnutí. Článek 97 odst. 1 ve spojení s článkem 9 odst. 3 přitom omezuje aplikaci konzultačního procesu na vážné případy korupce.³³ Možnost iniciovat tento konzultační proces je uvedena v přímé souvislosti s finanční

---

³¹ O zahájení konzultací podle čl. 96 a 97 a souvisejících opatřeních rozhoduje kvalifikovanou většinou Rada EU. V případě rozhodování o pozastavení platnosti Dohody je zapotřebí jednomyslnosti.
<http://www.consilium.europa.eu/showpage.aspx?id=1678&lang=EN>

³² Cílem této práce není hodnotit vhodnost politiky EU vůči rozvojovým zemím. Kriticky ke konceptu politické kondicionality v případě konzultací podle čl. 96 jako nástroje k prosazování moci ze strany EU např. SLOCUM-BRADLEY, Nikki; BRADLEY, Andrew. Is the EU's Governance „Good“? An assessment of the EU governance in its partnership with ACP States. UNU-CRIS Working Papers. 2010, č. 1., 26 s. Dostupný z WWW: http://www.cris.unu.edu/fileadmin/workingpapers/W-2010-1 - new_version.pdf. Přehled proběhlých a probíhajících konzultací podle čl. 96 je zveřejněn na: <http://www.consilium.europa.eu/showpage.aspx?id=1675&lang=EN>

³³ Při druhé revizi Dohody z Cotonou došlo k relativizaci tohoto vymezení následujícími změnami v textu čl. 9 odst. 3: ... „The parties agree, that ~~only~~ serious cases of corruption, including acts of bribery leading to such corruption, as ~~defined~~ referred to in Articles 97 constitute a violation of that element.“ Avšak vzhledem k tomu, že nedošlo k odpovídající změně článku 97, zůstává nadále jediným druhem narušení zásad dobrého vládnutí, které lze přezkoumat, resp. postihnout v rámci konzultačního procesu, korupce.

rozvojovou pomocí ze strany Evropské unie. Formální náležitosti konzultací podle článku 97 se víceméně shodují s úpravou konzultací podle článku 96.

3.4. Další oblasti politické spolupráce

Dohoda z Cotonou upravuje také některé další oblasti politické spolupráce. Článek 10, nazvaný „Další prvky politického prostředí“, obsahově navazuje na „podstatné prvky“ a „základní prvek“ podle článku 9, na rozdíl od těchto prvků však pro něj dohoda nepředpokládá žádný zvláštní mechanismus pro případ porušení jeho zásad některou ze stran. Dalšími prvky dohoda míní dostupnost základních veřejných služeb a justice, spolupráci s občanskou společností a soukromým sektorem, dodržování zásad tržního hospodářství a transparentní hospodářskou a sociální politiku.

Velmi důležitou oblastí politické spolupráce EU-AKT je bezpečnostní problematika v širokém slova smyslu. Spolupráce na poli budování míru a předcházení a řešení konfliktů (článek 11) je zaměřena především na bezpečnostní hrozby a problémy v zemích AKT, do tohoto okruhu však patří také spolupráce v oblasti pašování drog, zbraní a lidí či pirátství. Kontroverzním ustanovením z pohledu zemí AKT je závazek usilovat o ratifikaci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu.³⁴ Dohoda z Cotonou pamatuje také na spolupráci v mezinárodním boji s terorismem (článek 11a) a v boji proti šíření zbraní hromadného ničení (článek 11b).

Důležitou složkou politické dimenze je spolupráce v oblasti migrace (článek 13). Klíčovým ustanovením v této oblasti je závazek států EU a AKT přijímat zpět své národní příslušníky ilegálně pobývajících na území druhé strany (tzv. readmise). Text dohody otevírá možnost uzavření

---

³⁴ Ustanovení o Římském statutu byla mimo jiné hlavním důvodem, proč Súdán neratifikoval první revizi Dohody z Cotonou.

podrobnějších zvláštních bilaterálních smluv s jednotlivými státy o readmisi.³⁵ Za účelem boje s nelegální migrací se má dostat zemím AKT technické a finanční pomoci.³⁶

Jestliže s jistým zjednodušením lze konstatovat, že většina politické agendy vztahů EU-AKT je více či méně motivována snahou EU prosazovat své hodnoty, čemuž odpovídá také konstrukce politické dimenze partnerství podle Dohody z Cotonou, dává dohoda na druhou stranu také možnost zemím AKT do jisté míry ovlivňovat politiky EU, které mají na členy skupiny AKT přímý dopad. Podle článku 12 „Soudržnost politik Společenství a jejich dopad na provádění této dohody“ má EU oznamovací povinnost vůči zemím AKT (prostřednictvím sekretariátu) v případě, že hodlá v rámci svých pravomocí přijmout opatření, které by mohlo být v rozporu se zájmy zemí AKT. Pokud mají státy AKT vůči těmto opatřením výhrady, mají právo požadovat konzultace, respektive své námitky vyjádřit písemně. EU je povinna se těmito výhradami zabývat a v případě, že nepřistoupí na návrhy AKT, musí své rozhodnutí odůvodnit.

Zvláštní případ oznamovací povinnosti upravuje článek 38 bis (nově připojený v rámci druhé revize Dohody z Cotonou z roku 2010) v oblasti obchodní politiky Evropské unie. Podle jeho ustanovení je EU povinna informovat Sekretariát Skupiny AKT a její dotčené členské země o plánovaných opatřeních v oblasti obchodu, která na ně mohla mít dopad. Vedle obecného postupu konzultací podle článku 12, na který odkazuje, umožňuje článek 38 alternativní postup splnění informační povinnosti a

---

³⁵ Snaha EU rozšířit a posílit text o migraci v rámci druhé revize Dohody z Cotonou nebyla úspěšná. Země AKT vyjádřily preferenci bilaterálních dohod. <http://migrantsatsea.wordpress.com/2010/06/23/eu-and-acp-fail-to-reach-agreement-on-migration-in-revised-cotonou-agreement/>

³⁶ Podpora boje proti nelegální migraci v zemích AKT je financována prostřednictvím tematického nástroje pro azyl a migraci v rámci Nástroje pro rozvojovou spolupráci (DCI – Development Cooperation Instrument). Finanční alokace pro léta 2007-2010 připadající na regiony Afrika, Latinská Amerika a Karibik a jižní a východní Asie a Tichomoří činí celkem 102 mil. EUR. Strategy Paper for the Thematic Programme of Cooperation with Third Countries in the Area of Migration and Asylum. 2007-2013. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/documents/eidhr/strategy-paper2007-2010.pdf>

vedení konzultací prostřednictvím orgánů ustavených dohodami o hospodářském partnerství, za předpokladu, že všechny dotčené státy jsou stranami příslušné dohody.

4. Rozvojová spolupráce EU-AKT

Rozvojový prvek je v Dohodě z Cotonou natolik významný, že je povýšen na hlavní princip a cíl partnerství EU-AKT, když článek 1 stanoví, že strany „uzavírají tuto dohodu s cílem podpořit a urychlit hospodářský, kulturní a sociální rozvoj států AKT, s cílem přispět k míru a bezpečnosti a podpořit stabilní a demokratické politické prostředí. Partnerství se zaměří na cíl omezení a případného vymýcení chudoby v souladu udržitelného rozvoje a postupné integrace států AKT do světové ekonomiky.“

Hlavním nástrojem rozvojové spolupráce EU se zeměmi AKT je Evropský rozvojový fond (EDF – European Development Fund), nejstarší program rozvojové spolupráce EU. První EDF pro spolupráci s přidruženými africkými a malgašskými zeměmi byl vytvořen na základě Římské smlouvy v roce 1959 a od té doby byl periodicky obnovován. Evropská unie od té doby v oblasti rozvojové spolupráce značně rozšířila své pole působnosti a je aktivní prakticky po celém světě. Rozvojová spolupráce EU zaujímá vedoucí postavení ve světovém měřítku a spolu se svými členskými státy je největším světovým donorem.³⁷ Spolupráce se zeměmi AKT však dodnes zůstává nejrozsáhlejší složkou vnější (rozvojové) spolupráce EU a vzhledem k zvláštnímu charakteru vztahů EU-AKT a jejich historickému vývoji si zachovává řadu specifických rysů.

4.1. *Systém rozvojové spolupráce Evropské Unie*

Oblast rozvojové spolupráce patří mezi politiky ve sdílené pravomoci Evropské unie a jejích členských států, přičemž platí zásada, že výkon pravomoci Unie nesmí bránit výkonu pravomoci členských zemí

---

³⁷ EU Donor Atlas 2010 (k dispozici na <http://development.donoratlas.eu/>) uvádí, že v roce 2008 EU spolu s členskými státy obstarala více než 55 % oficiální rozvojové pomoci (ODA – Official Development Assistance) podle kritérií OECD.

(článek 4 odst. 4 Smlouvy o fungování Evropské unie, dále SFEU). Ačkoliv co do objemu finančních prostředků zůstávají unijní aktivity ve stínu rozvojové pomoci členských států³⁸, vliv rozvojové politiky EU, především v rovině politické a koordinační, je značný.³⁹ Klíčovým programovým dokumentem evropské rozvojové politiky je tzv. Evropský konsensus o rozvoji, k jehož principům se přihlásily Rada EU, Evropská komise, Evropský parlament i vlády členských zemí EU.⁴⁰

Rozvojová politika EU v širším pojetí v souladu s požadavky principu koherence politik pro rozvoj⁴¹ zasahuje i do jiných oblastí působnosti EU. Podle článku 208 odstavce 1 SEU „...Unie přihlíží k cílům rozvojové spolupráce při provádění politik, které by mohly mít vliv na rozvojové země.“ Je zřejmé, že rozvojovou spoluprací nelze omezovat pouze na finanční rozvojovou spolupráci, ale je třeba ji doplňovat vhodnými opatřeními například v oblasti obchodní politiky či ochrany životního prostředí. Zatímco v některých případech lze konstatovat, že Evropská unie požadavkům koherence rozvojové politiky vychází vstříc (např. v oblasti obchodní politiky Všeobecný systém celních preferencí), některé jiné

---

³⁸ Pro ilustraci uvádím předběžná data OECD za rok 2008 odhadující celkový objem rozvojové pomoci poskytnuté členy Výboru OECD pro rozvojovou pomoc (DAC – Development Assistance Committee). Celkový objem oficiální rozvojové pomoci poskytnutý EU (Evropskou komisí) podle těchto údajů dosáhl zhruba 13,5 mld. USD, po připočtení podílu zemí EU-15 (státy EU-12 nejsou členy DAC) se toto číslo zvýší na 75,3 mld. USD. <http://www.oecd.org/dataoecd/47/55/42458670.pdf>

³⁹ CINI, Michell; BORRAGÁN, Nieves Pérez-Solórzano. European Union Politics. 3. vyd. 3. New York: Oxford University Press, 2010. s . 231.

⁴⁰ Joint statement by the Council and the representatives of the governments of the Member States meeting within the Council, the European Parliament and the Commission on European Union Development Policy: ‘The European Consensus’. (2006/C 46/01). „Konsensus nastiňuje výzvy, kterým bude nutno čelit při odstraňování chudoby a při podpoře udržitelného rozvoje, a závazky Evropské unie při naplňování těchto výzev. Jako hlavní principy rozvojových aktivit EU byly vyjmenovány: snižování chudoby cestou naplňování Rozvojových cílů tisíciletí a prosazováním spravedlivé globalizace, rozvoj založený na evropských demokratických hodnotách, a dále zodpovědnost rozvojových zemí za jejich vlastní rozvoj.“ <http://www.rozvojovka.cz/index.php?id=206&onlyLetter=E>

⁴¹ Programovým dokumentem Evropské komise pro koherenci politik pro rozvoj je sdělení „Soudržnost politik v rámci rozvoje. Jak urychlit pokrok směrem k dosažení rozvojových cílů tisíciletí.“ COM (2005) 134 v konečném znění. Ke koherenci politik pro rozvoj např. CARBONE, Maurizio. Policy Coherence and EU Development Policy. 1. vyd. Routledge, 2009, 162 s.

politiky EU jsou z tohoto pohledu problematické (zejména společná zemědělská politika).⁴²

Rozvojová spolupráce EU v užším smyslu je realizována několika způsoby, především prostřednictvím souboru tzv. finančních nástrojů vnější spolupráce a úvěrových operací finančních institucí (Evropská investiční banka), případně prostřednictvím příspěvků do mezinárodních organizací (agencie OSN) a mezinárodních finančních institucí (Světová banka). Nejdůležitější z výše zmíněných alternativ jsou finanční nástroje vnější spolupráce.

Finanční nástroje vnější spolupráce jsou praktickým nástrojem naplňování spolupráce EU s jejími zahraničními partnery. Hlavním úkolem finančních instrumentů je podporovat zahraničně-politické cíle EU, přispívat k rozvoji partnerských zemí a k upevnování jejich vztahů s EU. Finanční nástroje vnější spolupráce jsou využívány především ve třech hlavních oblastech vnější spolupráce (external assistance): rozvojová spolupráce, rozšiřování EU, politika sousedství.⁴³

Programy vnější spolupráce lze rozdělit do dvou skupin podle základního východiska pro jejich programování na geografické a tematické.

Geografické nástroje pokrývají spolupráci s konkrétně vymezenými regiony, resp. skupinami zemí. Mezi tyto patří: Nástroj pro předvstupní pomoc (IPA), Nástroj pro evropské sousedství a partnerství (ENPI), Nástroj pro rozvojovou spolupráci (DCI) a Evropský rozvojový fond (EDF).

Tematické nástroje jsou zaměřeny primárně na podporu určitých konkrétních cílů politik vnějších vztahů EU a geografické vymezení se u nich objevuje pouze rámcově v některých případech.⁴⁴ Patří mezi ně

---

⁴² CINI, M; BORRAGÁN, N. op. cit., s. 230.

⁴³

http://ec.europa.eu/europeaid/infopoint/documents/presentations/presentation_20_03_2007_en.pdf

⁴⁴ Například strategický programový dokument pro léta 2007-2010 tematického nástroje pro azyl a migraci v rámci DCI uvádí kvantitativní rozdělení prostředků mezi jednotlivé regiony (např. Latinská Amerika a Karibik či jižní a východní Asie a Tichomoří) a iniciativy (např. pracovní migrace či azyl a ochrana uprchlíků. Strategy Paper for the

zejména: Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva (EIDHR), Nástroj pro stabilitu (IfS), Nástroj humanitární pomoci (HAI), Nástroj pro spolupráci v oblasti jaderné bezpečnosti (NSCI) a Nástroj makroekonomické pomoci (MFA). Vedle těchto samostatných nástrojů existuje několik tematických programů⁴⁵ také v rámci Nástroje pro rozvojovou spolupráci, který je primárně geografickým nástrojem pro spolupráci se zeměmi Latinské Ameriky a Asie.⁴⁶

Z některých z výše uvedených tematických nástrojů čerpají v nemalé míře také země AKT.

4.2 Rozvojová spolupráce EU se zeměmi AKT

Rozvojová spolupráce EU se zeměmi AKT je v rámci rozvojové politiky EU výjimečná tím, že její podoba je předmětem relativně velmi podrobné hmotněprávní i procesní úpravy v mezinárodní smlouvě (Dohodě z Cotonou), což poskytuje zemím AKT značnou míru právní jistoty.

Základní úprava obecných rysů spolupráce je obsažena především v části třetí (Strategie spolupráce), hlavě I „Rozvojové strategie“. Tato pasáž jednak doplňuje hlavní principy spolupráce (návaznost na mezinárodní rozvojovou spolupráci, zejména OSN, spolupráce s nestátními subjekty, „vlastnictví“ procesu ze strany příjemců pomoci), jednak stanoví její hlavní tematické okruhy.⁴⁷

Thematic Programme of Cooperation with Third Countries in the Area of Migration and Asylum. 2007-2013. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/documents/eidhr/strategy-paper2007-2010.pdf>

⁴⁵ Například investice do lidských zdrojů, zlepšení potravinové bezpečnosti či spolupráce v oblasti migrace a azylu.

⁴⁶ KÖNIG, Petr a kol. Rozpočet a politiky Evropské unie. 2. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009. s. 393-433.

⁴⁷ 1) hospodářský rozvoj (investice a rozvoj soukromého sektoru, makroekonomické a strukturální reformy, rozvoj infrastruktury, obchodu, finančního sektoru apod.), 2) sociální a lidský rozvoj (zdravotnictví, vzdělávání, výživa populace, rozvoj sociálních práv, kultura), 3) regionální spolupráce a integrace (regionální ekonomická integrace, regionální

Nanejvýš důležitým doplňkem hmotněprávních ustanovení vlastní smlouvy jsou finanční protokoly Dohody z Cotonou, které stanoví výši prostředků určených pro finanční rozvojovou pomoc zemím AKT pro jednotlivé víceleté finanční rámce (multi-annual financial framework). Aktuální finanční protokol (Příloha Ib Dohody z Cotonou) stanoví pro období 2008-2013 celkovou částku 23 966 mil. EUR, z toho 21 966 mil. EUR má být rozděleno prostřednictvím 10. Evropského rozvojového fondu a 2 000 mil. EUR má být využito v rámci Investiční facility, která je spravovaná Evropskou investiční bankou.⁴⁸

Evropský rozvojový fond zaujímá v systému vnější spolupráce EU zvláštní postavení a podléhá zvláštnímu režimu. Zatímco základem ostatních finančních nástrojů jsou nařízení (platná vždy pro daný víceletý finanční rámec), Evropský rozvojový fond je založen finančním protokolem dohody z Cotonou, tedy mezinárodní dohodou.

Zvláštní je také způsob financování EDF. Ostatní finanční nástroje jsou financované z rozpočtu EU a v současné finanční perspektivě (víceletém finančním rámci) pro léta 2007-2013 jsou soustředěny do kapitoly 4 „EU jako globální hráč“.⁴⁹ Financování EDF je upraveno „Vnitřní dohodou mezi zástupci vlád členských států, zasedajících v Radě, o financování pomoci Společenství v rámci víceletého finančního rámce pro období 2008-2013 v souladu s dohodou o partnerství AKT-ES a o přidělu finanční pomoci zámořským zemím a územím, na které se vztahuje část

---

spolupráce) a 4) tematické a průřezové otázky (genderové otázky, ochrana životního prostředí a přírodních zdrojů).

⁴⁸ Příloha Ib dále stanoví také hlavní zásady pro rozdělení alokací 10. EDF. Částka 17 766 mil. EUR má být použita pro národní a regionální indikativní programy (NIPs – National Indicative Programmes, RIPs – Regional Indicative Programmes), 2 700 mil. EUR připadá na tzv. intra-ACP (projekty mající dopad na celou skupinu AKT) a na meziregionální spolupráci připadá 1 500 mil. EUR.

⁴⁹ Více o rozpočtové kapitole 4 KÖNIG, P. a kol. op. cit., s. 393-433. V současných cenách činí celková výše kapitoly vnějších vztahů „EU jako globální hráč“ pro léta 2007-2013 celkem 55,9 mld. EUR, což představuje 5,7 % rozpočtu EU. http://ec.europa.eu/budget/prior_future/fin_framework_en.htm

čtvrtá smlouvy o ES“ z roku 2006.⁵⁰ Vnitřní dohoda je svou povahou mezinárodní dohoda mezi členskými státy⁵¹. Jejím obsahem je především určení výše příspěvků jednotlivých členských států, ke kterému dochází na základě politické dohody zúčastněných stran pro každý Evropský rozvojový fond.⁵² Dohoda také stanoví základní pravidla řízení EDF a operací řízených Evropskou investiční bankou ve prospěch zemí AKT. Na Dohodu z Cotonou a Vnitřní dohodu navazují dvě nařízení – prováděcí (617/2007) a finanční (215/2008).

Zvláštní postavení EDF zakládá dualitu režimů vnější spolupráce EU, což bývá vnímáno jako historický anachronismus a překážka k dosažení větší soudržnosti rozvojové politiky. Z těchto důvodů již od počátku 90. let Evropský parlament⁵³ a Evropská komise požadují začlenění EDF do rozpočtu EU.⁵⁴ Je velmi pravděpodobné, že tato otázka se znovu dostane na pořad dne v rámci jednání o reformě rozpočtu a o novém víceletém finančním rámci EU po roce 2013.⁵⁵

Bez ohledu na to dochází v praxi ke sblížení provádění EDF a rozpočtových nástrojů (blízkost obsahu finančního nařízení vztahujícího se

---

⁵⁰ Jak naznačuje název smlouvy, EDF je využíván také pro rozvojovou spolupráci se zámořskými zeměmi a územími členských zemí EU, které mají postavení přidružených zemí podle části čtvrté SFEU. Celková dotace pro tato území v rámci 10. EDF činí 286 mil. EUR. Vnitřní dohoda mezi zástupci vlád členských států, zasedajícími v Radě, o financování pomoci Společenství v rámci víceletého finančního rámce pro období 2008–2013 v souladu s dohodou o partnerství AKT–ES a o přidělu finanční pomoci zámořským zemím a územím, na které se vztahuje část čtvrtá Smlouvy o ES. ÚV L247/32.

⁵¹ Vnitřní dohoda nemá výslovnou oporu v základních smlouvách EU. Jako taková podléhá plně režimu mezinárodního práva veřejného. TICHÝ, Luboš; RAINER, Arnold; ZEMÁNEK, Jiří; KRÁL, Richard; DUMBROVSKÝ, Tomáš. Evropské právo. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2011. s. 256.

⁵² Podíl příspěvků jednotlivých členských zemí do EDF nesouvisí s klíčem určujícím jejich odvody do rozpočtu EU. Obecně platí, že relativně vyšší příspěvky odvádějí země s historickými vazbami na země AKT.

⁵³ Motivací Evropského parlamentu je zejména skutečnost, že ve vztahu k EDF nedisponuje prakticky žádnými pravomocemi.

⁵⁴ KÖNIG, P. a kol. op. cit., s. 557.

⁵⁵ Čemuž napovídá též zmínka ve sdělení EK k reformě rozpočtu EU. COM (2010) 700 final. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European and Social Committee, the Committee of the Regions and the National Parliaments. The EU Budget Review. s. 18.

na rozpočet a finančního nařízení pro EDF, institucionální propojení) a také metodologie programování a implementace je velmi blízká.

4.3 Provádění Evropského rozvojového fondu

Provádění⁵⁶ EDF je upraveno především v části čtvrté Dohody z Cotonou (finanční rozvojová spolupráce) a její příloze IV (Prováděcí a řídicí postupy), Vnitřní dohodě a dvou zmíněných nařízeních (617/2007 a 215/2008).

Hlavní roli v procesech programování a implementace hraje Evropská komise⁵⁷, jako výkonný a iniciativní orgán, přičemž v rámci programování by měla úzce spolupracovat s nově formovanou Evropskou službou pro vnější činnost. Rozhodovací pravomoc přísluší členským státům EU zasedajícím ve Výboru Evropského rozvojového fondu⁵⁸, v některých případech je rozhodování vyhrazeno Radě EU⁵⁹. Partnerské země AKT se zapojují především při vytváření strategických dokumentů, v případě tzv. decentralizovaného řízení též do implementace konkrétních projektů.⁶⁰ Role Evropského parlamentu je spíše symbolická (např. právo na informace, pravomoc k udílení absolutoria za plnění zdrojů EDF na doporučení Rady EU).

---

⁵⁶ Termínu „provádění“ je zde použito v širším slova smyslu jako pojmu, který zahrnuje procesy programování i vlastního provádění (implementace) rozvojové pomoci.

⁵⁷ Příslušným útvarům EK pro spolupráci se zeměmi AKT je Generální ředitelství pro rozvoj a spolupráci (DG DEVCO, resp. DG EuropeAid), které vzniklo k 1.1.2011 sloučením dosud samostatných útvarů – Generálního ředitelství pro rozvoj a spolupráci se zeměmi AKT (DG DEV) a Úřadu pro spolupráci a pomoc (DG AIDCO).

⁵⁸ Výbor EDF je založen Vnitřní dohodou, hlasování se řídí zvláštními pravidly, přičemž váha hlasů jednotlivých členských zemí je závislá na výši jejich příspěvků do EDF. Výbor EDF je komitologickým výborem a předsedá mu zástupce Evropské komise.

⁵⁹ Rada EU např. podle článku 1 odst. 5 Vnitřní dohody může rozhodnout o tom, že nevyčerpané prostředky 10. EDF mohou být poskytnuty partnerským zemím i po datu 31.12.2013.

⁶⁰ Články 21-24 nařízení Rady (ES) č. 215/2008 ze dne 18. února 2008 o finančním nařízení pro 10. Evropský rozvojový fond. ÚV L 78/1.

Provádění EDF probíhá ve dvou hlavních fázích: 1) programování, 2) implementace. V rámci programování dochází nejprve k přidělení prostředků v rámci daného víceletého finančního rámce pro danou zemi, resp. region. Na alokaci navazuje víceleté strategické plánování, v jehož rámci jsou přijaty dva dokumenty: strategický dokument (Strategy paper) a víceletý indikativní program (Multiannual indicative programme).⁶¹ Prvním stupněm fáze implementace je přijetí ročního akčního plánu, který obsahuje přehled aktivit pro jednotlivé země či regiony. Na roční akční plán navazuje vypracování a schválení jednotlivých konkrétních projektů a jejich realizace.⁶²

---

⁶¹ Strategický dokument je spíše analytickým dokumentem, zatímco indikativní program, který tvoří přílohu strategického dokumentu, obsahuje přehled oblastí spolupráce a nástin plánovaných akcí.

⁶² Výše uvedený zjednodušený popis programování a implementace EDF vychází z: SVOBODA, Pavel. Právo vnějších vztahů EU. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 2010, s. 180-181.

Podrobněji k metodologii projektového cyklu uplatňované v rámci rozvojové spolupráce JELÍNEK, Petr a kol. Rozvojová politika Evropské unie. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2003, s. 55-61.

5. Hospodářská a obchodní spolupráce EU-AKT

Zájem na zachování obchodního spojení se svými bývalými (resp. tehdejšími) koloniemi byl jednou z hlavních motivací zakládajících států EHS, které vedly k vytvoření konceptu přidružení afrických a malgašských zemí (viz. kapitola 1). Ačkoliv během uplynulého půlstoletí doznala spolupráce mezi integrovanou Evropou a zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří značných proměn a stejně tak se změnily i obchodní zájmy EU a zemí AKT,⁶³ hospodářská a obchodní spolupráce zůstává nanejvýš důležitou složkou partnerství podle Dohody z Cotonou.

V duchu ideologické konstrukce dohody z Cotonou je hospodářská a obchodní spolupráce pojata jako nástroj rozvoje zemí AKT. Konečným cílem hospodářské a obchodní spolupráce je umožnit zemím AKT plné uplatnění v mezinárodním obchodu.⁶⁴ Na nejvhodnější cestu k realizaci tohoto cíle však existují různé názory. Nový systém, založený na konceptu dohod o hospodářském partnerství (EPAs – Economic Partnership Agreements), byl prosazen přes silně rezervovaný postoj zemí AKT a v důsledku jejich přetrvávající nedůvěry jeho uvádění v život pokračuje jen

---

⁶³ Přes rostoucí konkurenci, především ze strany zemí BRIC, si EU zachovává postavení nejdůležitějšího obchodního partnera zemí AKT (bez Jihoafrické republiky). V roce 2009 představovala obchodní výměna s EU pro země AKT celkem 23,6 % jejich zahraničního obchodu. Z pohledu EU obchod se zeměmi AKT činil 3,5 % její celkové obchodní výměny. Výše uvedené údaje DG TRADE platí pro země AKT bez Jihoafrické republiky. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113468.%20South%20Africa.pdf

⁶⁴ Rozvojový aspekt ekonomické spolupráce je vyjádřen systemizací Dohody z Cotonou, která zařazuje ustanovení o hospodářské a obchodní spolupráci vedle hlavy o rozvojových strategiích do části třetí „Strategie spolupráce“, přičemž stanoví, že rozvojová a hospodářská a obchodní spolupráce jsou úzce provázány a navzájem se doplňují a obě strany se zaručují, že aktivity podnikané v obou zmíněných oblastech se budou navzájem podporovat (článek 18). Toto ustanovení je v souladu s požadavky koherence politik pro rozvoj zakotvené ve Smlouvě o fungování EU Podle článku 208 odstavce 1 SEU „...Unie přihlíží k cílům rozvojové spolupráce při provádění politik, které by mohly mít vliv na rozvojové země.“ Programovým dokumentem Evropské komise pro koherenci politik pro rozvoj je sdělení „Soudržnost politik v rámci rozvoje. Jak urychlit pokrok směrem k dosažení rozvojových cílů tisíciletí.“ COM (2005) 134 v konečném znění.

velmi pozvolna.⁶⁵ Výsledkem je roztříštěnost úpravy a právní nejistota v obchodních vztazích EU se zeměmi AKT.

5.1. Podoba nových obchodních dohod podle Dohody z Cotonou

Jak bylo naznačeno výše (část I, kapitola od Lomé ke Cotonou), Dohoda z Cotonou přinesla zásadní změnu obchodního režimu mezi EU a zeměmi AKT. Po téměř 25 letech jednostranně preferenčního režimu podle dohod z Lomé přinesla Dohoda z Cotonou koncept nových obchodních dohod, které by vzájemné obchodní vztahy postavily na reciproční základ a uvedly je v soulad s pravidly Světové obchodní organizace (WTO).

Dohoda z Cotonou vymezuje některé základní rysy nových dohod, pojmenovaných jako dohody o hospodářském partnerství (EPAs – Economic Partnership Agreements). Na prvním místě vyžaduje především jejich soulad s pravidly WTO. Nové smlouvy mají mezi stranami „postupně odstranit překážky jejich vzájemného obchodu“ a zlepšovat „spolupráci ve všech oblastech souvisejících s obchodem“. Obecně mají EPAs vycházet ze zásad hospodářské a obchodní spolupráce (článek 35 Dohody z Cotonou).⁶⁶ Dohody mají navazovat na dosavadní *acquis* a měly by poskytnout zemím AKT lepší přístup na trh EU, mimo jiné revizí pravidel původu. Při jednání

---

⁶⁵ K debatě o EPAs například BILAL, Sannoussi; RAMPA, Francesco. Alternative (to) EPAs: Possible scenarios for the future ACP trade relations with the EU. Policy Management Report 11. Maastricht: ECDPM. 2006, s. 33-56. Dostupný z WWW: [http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/C0B76E2D74DE265FC125711D0039A453/\\$FILE/PMR11_e.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/C0B76E2D74DE265FC125711D0039A453/$FILE/PMR11_e.pdf). Negativní stanovisko vůči EPAs zastává také většina nevládních organizací zabývajících se rozvojovou spoluprací, a to jak evropských, tak ze zemí AKT. Jedním z výrazných veřejných projevů jejich postoje je např. kampaň „STOP EPAs“.

⁶⁶ Zásada poctivého, strategického a pevného partnerství, zásada komplexního přístupu, zásada podpory obchodu jako prostředku pro rozvoj zemí AKT, zásada iniciativy regionálních uskupení AKT, zásada respektování různých potřeb a různé úrovně rozvoje zemí AKT, zásada zvláštního zacházení s nejméně rozvinutými zeměmi a malými, vnitrozemskými a ostrovními státy.

má být brána v úvahu úroveň rozvoje zemí AKT a sociálně-hospodářský dopad obchodních opatření na státy AKT a jejich schopnost přizpůsobit své ekonomiky liberalizačnímu procesu. Dohody proto mají využívat maximálně možnou míru pružnosti a asymetrie, kterou dovolují pravidla WTO, zejména formou zavedení dostatečně dlouhých přechodných období a vymezení okruhu produktů podléhajících liberalizaci.

5.2. Proces sjednávání dohod o hospodářském partnerství

Podle Dohody z Cotonou měly být dohody o hospodářském partnerství uzavřeny do 31. prosince 2007 a nejpozději k 1. lednu 2008 měly vstoupit v platnost, přičemž pro toto „přípravné“ období měl nadále platit obchodní režim stanovený přílohou V Dohody z Cotonou. Tento režim v zásadě převzal úpravu podle Dohody Lomé IV bis. V roce 2001 byla pro aplikaci přechodného režimu udělena výjimka ze strany WTO.⁶⁷ Přípravného období mělo být využito především k přípravě jednání, mimo jiné také posilováním kapacit relevantních veřejných institucí v zemích AKT a jejich regionálních integračních uskupení.

Na rozdíl od dosavadního obchodního režimu, který byl uniformní pro všechny země AKT a byl výsledkem jednání EU se Skupinou AKT jako s celkem, se měly účastnit vyjednávání pouze ty země, které se budou považovat za připravené k uzavření takových dohod.

Pro nejméně rozvinuté země (LDCs – Least Developed Countries) měla EU nejpozději do roku 2005 připravit alternativní režim, který by jim umožnil bezcelní přístup na trh EU pro téměř všechny produkty a který by vycházel z úpravy Dohody Lomé IV bis. Součástí tohoto režimu mělo být zjednodušení pravidel původu včetně jejich kumulace. Evropská unie tomuto požadavku učinila zádost v roce 2000 (s účinností od března 2001)

---

⁶⁷ HERBOCZKOVÁ, J. op. cit., s. 24.

přijetím nového obecného preferenčního režimu „Vše kromě zbraní“ (EBA – Everything but Arms) v rámci Všeobecného systému preferencí (GSP – Generalised System of Preferences).⁶⁸

Dohoda z Cotonou také předvíдалa možnost vytvoření alternativního režimu pro země, které nepatří mezi LDCs, ale nebudou se cítit být připraveny na to, aby přistoupily k EPAs. V roce 2004 měla EU posoudit situaci zemí, které se po konzultacích rozhodnou nepřistoupit k EPAs, a přezkoumat všechny alternativní možnosti, které by těmto zemím umožňovaly přístup na trh přiměřený jejich situaci a zároveň byly v souladu s pravidly WTO. Později byla tato lhůta posunuta do roku 2006, žádná alternativa však nebyla navržena a při zasedání Společné rady ministrů EU-AKT v květnu 2007 země AKT přes své výhrady vůči novým dohodám potvrdily svou vůli uzavřít EPAs do konce roku 2007.⁶⁹

V souladu s ustanoveními Dohody z Cotonou byla jednání o EPAs formálně zahájena v roce 2002. Evropská unie prosadila podobu dohod o hospodářském partnerství jako regionálních dohod o volném obchodu. Tento přístup měl svou oporu v odstavci 5 článku 37 Dohody z Cotonou, podle něhož měl být při jednání brán ohled na proces regionální integrace. Postupně vykrystalizovalo celkem sedm regionálních uskupení: CARIFORUM,⁷⁰ Tichomoří,⁷¹ západní Afrika,⁷² východní a jižní Afrika

---

⁶⁸ BILAL, Sanoussi. Concluding EPA Negotiations: Legal and institutional issues. Policy Management Report 11. Maastricht: ECDPM. 2006, s. 4. Dostupný z WWW: [http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/C04BB76BD86391E9C12573090047AF15/\\$FILE/PMR12-e.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/C04BB76BD86391E9C12573090047AF15/$FILE/PMR12-e.pdf). Tento režim umožňuje nejméně rozvinutým zemím bezcelní přístup na trh EU, s výjimkou zbraní a munice, bez kvantitativních omezení s časově omezenou výjimkou banánů, cukru a rýže. <http://ec.europa.eu/trade/wider-agenda/development/generalised-system-of-preferences/everything-but-arms/>

⁶⁹ CURRAN, Louise; NILSSON, Lars; BREW, Douglas. The Economic Partnership Agreements: Rationale, misperceptions and the non-trade aspects. Draft. 2007, s. 8-9. Dostupný z WWW: http://www.uneca.org/aec2007/documents/Louise%20Curran_Lars%20Nilsson_Douglas%20Brew.pdf

⁷⁰ Uskupení EPA Cariforum tvoří: Antigua a Barbuda, Bahamy, Barbados, Belize, Dominika, Dominikánská republika, Grenada, Guyana, Haiti, Jamajka, Svatý Kryštof a Nevis, Svatá Lucie, Svatý Vincent, Surinam a Trinidad a Tobago. Regionálním vyjednávačem pro EPA je Karibské společenství (CARICOM – Caribbean Community).

(ESA – Eastern and Southern Africa),⁷³ Východoafrické společenství (EAC – East African Community),⁷⁴ střední Afrika,⁷⁵ Jihoafrické rozvojové společenství (SADC – Southern African Development Community).⁷⁶ Regionální uskupení EPAs z větší části odpovídají regionálním skupinám Skupiny AKT podle Dohody z Georgetownu. Region východní Afriky se však rozdělil do dvou uskupení: Východoafrické společenství a východní a jižní Afrika.⁷⁷

---

⁷¹ Uskupení EPA Tichomoří tvoří: Cookovy ostrovy, Federativní státy Mikronésie, Fidži, Kiribati, Marshallovy ostrovy, Nauru, Niue, Palau, Papua Nová Guinea, Samoa, Šalomounovy ostrovy, Tonga, Tuvalu a Vanuatu. Tichomořským zemím při sjednávání EPA poskytuje podporu sekretariát Fórum tichomořských států (PIF – Pacific Island Forum).

⁷² Uskupení EPA západní Afrika tvoří: Benin, Burkina Faso, Kapverdy, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea Bissau, Pobřeží slonoviny, Libérie, Mali, Mauritanie, Niger, Nigérie, Senegal, Sierra Leone a Togo. Roli regionálních vyjednávačů vykonává Hospodářské společenství západoafrických států (ECOWAS - Economic Community of West African States) ve spolupráci se Západoafrickou hospodářskou a měnovou unií (UEMOA - Union économique et monétaire Ouest Africaine).

⁷³ Uskupení EPA jižní a východní Afrika tvoří: Komory, Džibuti, Eritrea, Etiopie, Malawi, Mauricius, Madagaskar, Seychely, Súdán, Zambie a Zimbabwe. Země jižní a východní Afriky při vyjednávání EPA využívají služeb organizace Společný trh východní a jižní Afriky (COMESA – Common Market for Eastern and Southern Africa).

⁷⁴ Uskupení EPA Východoafrické společenství se shoduje s členskou základnou Východoafrického společenství (East African Community), které je rovněž pověřeno koordinací vyjednávání EPA. Členy společenství jsou: Burundi, Keňa, Rwanda, Tanzanie, Uganda.

⁷⁵ Uskupení EPA střední Afrika tvoří: Kamerun, Středoafriická republika, Čad, Kongo (Brazzaville), Demokratická republika Kongo, Rovnicková Guinea, Gabon a Svatý Tomáš a Princův ostrov. Regionálními vyjednávači EPAs jsou Hospodářské a měnové společenství střední Afriky (CEMAC - Communauté Économique et Monétaire de l'Afrique Centrale) a Hospodářské společenství středoafriických států (CEEAC - Communauté Economique Des États De L'Afrique Centrale).

⁷⁶ Uskupení EPA Jihoafrické rozvojové společenství (SADC) tvoří: Angola, Botswana, Lesotho, Mosambik, Namibie, Jihoafrická republika a Svazijsko. Toto uskupení odlišné od Jihoafrického rozvojového společenství (SADC – Southern African Development Community) jako mezinárodní organizace a má odlišnou členskou základnu. Sekretariát SADC však asistuje těmto zemím při vyjednávání EPA.

⁷⁷ Viz. poznámka č. 5. GAMMAGE, Clair: A „Sustainability Impact Assessment“ of the Economic Partnership Agreements: Challenging the Participatory Process. The Law and Development Review. 2010, roč. 3, č. 1, s. 109. Dostupný také z WWW: <http://www.bepress.com/ldr/vol3/iss1/art4/> EU-ACP Economic Partnership Agreements: State of Play at June 2010. Directorate-General for Trade. Directorate D. Brusel, 15. června 2010. Dostupný z WWW: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/june/tradoc_146263.pdf.

Především v důsledku rezervovaného postoje zemí AKT vůči některým podstatným aspektům EPAs však nebyla lhůta stanovená Dohodou z Cotonou ke sjednání a uzavření smluv dodržena.

Koncem roku 2007 bylo zřejmé, že se nepodaří uzavřít dohody ve stanoveném termínu. Vzhledem k tomu, že k 31. 12. 2007 měla vypršet výjimka WTO na prozatímní obchodní režim podle Dohody z Cotonou, reálně hrozilo, že dojde k podstatnému zhoršení přístupu zemí AKT na trh EU (především u zemí, které nepatřily mezi nejméně rozvinuté – LDCs mohly využívat režim EBA). Jako nouzové opatření proto byl přijat koncept „prozatímních“ (interim) EPAs omezeného rozsahu, které pokrývaly především obchodní režim.

V prosinci 2007 bylo pouze parafováno celkem 8 dohod o hospodářském partnerství, z toho jedna „plná“ s uskupením CARIFORUM a sedm „prozatímních“ (s Jihoafrickým rozvojovým společenstvím, Východoafrickým společenstvím, východní a jižní Afrikou, střední Afrikou, Tichomořím, Ghanou a Pobřežím slonoviny). Celkem se stranami těchto dohod stalo 35 zemí AKT.

Zároveň s následným procesem a uzavíráním parafovaných dohod pokračovalo se šesti ze sedmi regionů vyjednávání „plných dohod“, které by měly nahradit prozatímní EPAs. Jak proces uzavírání parafovaných dohod, tak jednání o nových dohodách, však pokračují jen velmi pomalu a jejich konec je dosud v nedohlednu.⁷⁸

5.3. Právní statut parafovaných dohod o hospodářském partnerství a jejich aplikace

---

⁷⁸ Přehled stavu sjednávání uzavírání EPAs k červnu 2010 (a prakticky beze změn aktuální i k 1. 1. 2011) nabízí: EU-ACP Economic Partnership Agreements: State of Play at June 2010. Directorate-General for Trade. Directorate D. Brusel, 15. června 2010. Dostupný z WWW: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/june/tradoc_146263.pdf.

Do 1. ledna 2011 žádná z parafovaných dohod nevstoupila v platnost. Pouze polovina z dohod byla podepsána všemi smluvními stranami, na dvou zbývajících chybí podpisy zemí AKT zcela, u dalších dvou chybí podpis některých smluvních stran.⁷⁹ Ratifikace dohod, která je podmínkou jejich vstupu v platnost,⁸⁰ postupuje jen pomalu a nelze vyloučit, že některé z dohod nikdy v platnost nevstoupí.

Přes tyto nedostatky však dohody mají právní účinky na základě předběžného, respektive tzv. před-předběžného, provádění a jejich nejdůležitější ustanovení (především obchodní režim) jsou aplikována v praxi.

Předběžné či prozatímní provádění je mezinárodněprávním institutem, který umožňuje provádění mezinárodní smlouvy ještě před jejím vstupem v platnost. Prozatímní provádění bývá někdy chápáno jako prozatímní „vstup v platnost“, tento výklad je ovšem nepřesný. Dikce článku 25 Vídeňské úmluvy o smluvním právu (dále Vídeňská úmluva) je v tomto ohledu jasná: „Smlouva, nebo její část, se prozatímně provádějí do jejího vstupu v platnost ...“⁸¹. Prozatímní provádění pouze zakládají určité právní účinky. Tyto účinky se však v praxi neodlišují od účinků platné smlouvy a není pochyby o tom, že závazky vyplývající z dohody o předběžném provádění mezinárodní smlouvy zakládají mezinárodněprávní odpovědnost stejné povahy jako závazky vyplývající z platné smlouvy.⁸²

---

⁷⁹ Podepsané jsou EPA CARIFORUM, EPA Pobřeží slonoviny, EPA střední Afrika, EPA Tichomoří, u dohody s Východoafrickým společenstvím a Ghanou chybí podpisy smluvních stran AKT zcela, v případě smluv s Jihoafrickým rozvojovým společenstvím a východní a jižní Afrikou chybí některé podpisy.

⁸⁰ Dohody vyžadují pro vstup v platnost řádné ukončení vnitřních procedur nezbytných pro vstup dohody v platnost všemi smluvními stranami. V případě států se jedná o ratifikaci, v případě Evropské unie o rozhodnutí o uzavření dohody. Srov. znění článku 243 EPA CARIFORUM: „Tato dohoda vstupuje v platnost prvním dnem měsíce následujícím po měsíci, v němž si smluvní strany vzájemně oznámí, že byly dokončeny jejich příslušné vnitřní postupy pro vstup dohody v platnost.“

⁸¹ AUST, A. op. cit., s. 139.

⁸² ŠTURMA, Pavel; BALAŠ Vladimír; SYLLOVÁ Jindřiška; JIRÁSKOVÁ Věra. Vybrané problémy sjednávání mezinárodních smluv a jejich vnitrostátního projednávání: Závěrečná studie k projektu MZV č. RM 05/01/10 (zkrácená verze). Praha, 2010, s. 2-4. Dostupné z WWW:

Podle Vídeňské úmluvy (článek 25 odstavec 2) mohou být mezinárodní smlouvy prozatímně prováděny, pokud tak smlouva stanoví, nebo pokud se tak státy, které se zúčastnily jednání, na tom dohodly jiným způsobem. Dohody o hospodářském partnerství využívají první možnosti a povinnost předběžného provádění stanoví přímo v textu dohod. Úprava jednotlivých dohod se však liší v rozsahu subjektů povinných k předběžnému provádění. Zatímco např. EPA s Jihoafrickým rozvojovým společenstvím (SADC) zavazuje k prozatímnímu provádění pouze Evropskou unii a státy SADC⁸³, tak například v případě dohody s Ghanou se povinnost smlouvu prozatímně provádět vztahuje na všechny smluvní strany, tedy i na členské státy Evropské unie.⁸⁴

Úprava způsobu prozatímního provádění EPAs je relativně volná, například EPA s Východoafrickým společenstvím (EAC) stanoví v článku 45 odstavci 4, že prozatímní provádění lze provést „buď prozatímním uplatňováním tam, kde je to možné, nebo ratifikací dohody“. Tato volná formulace bere v úvahu realitu, kdy národní právní řády mnoha států prozatímní provádění neumožňují, respektive je umožňují jen v omezené míře.⁸⁵

Předběžné provádění je přes jisté teoretické nejasnosti a praktické potíže s jeho uplatňováním v některých zemích zavedeným institutem

---

http://www.mzv.cz/public/e1/5e/5b/570095_471384_Vybrane_problemy_sjednani_mezi_narodnich_sm_luv_res.pdf

⁸³ Článek 105 odstavec 5 dohody stanoví: „Evropské společenství a státy SADC souhlasí s tím, že do doby, než tato dohoda vstoupí v platnost, budou uplatňovat ustanovení této dohody, která spadají do jejich příslušných pravomocí („prozatímní uplatňování“).“

⁸⁴ Podle článku 75 odstavce 4 EPA s Ghanou: „Smluvní strany souhlasí s tím, že dokud tato dohoda nevstoupí v platnost, budou ji provádět prozatímně ...“

⁸⁵ Stručný přehled národních úprav prozatímního provádění ve vybraných evropských zemích podává ŠTURMA, Pavel; BALAŠ Vladimír; SYLLOVÁ Jindřiška; JIRÁSKOVÁ Věra. op.cit., s. 10-12. Příklad České republiky není jednoznačný. Podle některých názorů je v České republice prozatímní provádění mezinárodní smlouvy možné, pokud je tato v souladu se zákony ČR. Část právní nauky dokonce zastává názor, že prozatímní provádění „prezidentských“ smluv je zcela vyloučeno, neboť pro ně chybí vnitrostátní právní základ. ŠTURMA, Pavel; BALAŠ Vladimír; SYLLOVÁ Jindřiška; JIRÁSKOVÁ Věra. op.cit., s. 4-5. Podle jiných názorů je prozatímní provádění prezidentských dohod možné od okamžiku ratifikace do jejich vstupu v platnost. SVOBODA, P. (2010), op. cit. s. 65.

mezinárodního práva. Dohody o hospodářském partnerství však jdou ještě dál, když zavádějí možnost tzv. před-předběžného provádění. Před-předběžné provádění umožňuje smluvním stranám „v proveditelné míře“⁸⁶ jednostranně provádět dohody ještě před zahájením předběžného provádění. Tento institut je mezinárodnímu provádění zcela neznámý a vzhledem ke svému nezávaznému charakteru má povahu *soft law*.⁸⁷

Hlavní motivací pro zavedení před-předběžného provádění v dohodách o hospodářském partnerství parafovaných koncem roku 2007 byla snaha Evropské unie umožnit okamžitou aplikaci obchodního režimu jimi zavedeného, aby nedošlo k narušení přístupu zemí AKT na trh EU. To se stalo nařízením č. 1528/2007.⁸⁸

5.4 Dohody o hospodářském partnerství a WTO

Zřejmě nejvýznamnějším z důvodů, který vedl k opuštění modelu obchodního režimu podle dohod z Lomé, byla snaha Evropské unie uvést obchodní vztahy se zeměmi AKT v soulad s požadavky Světové obchodní organizace. Jednostranně preferenční režim dohod z Lomé byl v rozporu s úpravou doložky nejvyšších výhod podle článku 1 Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT) a jejím principem nediskriminace mezi členskými státy WTO.⁸⁹ Tato skutečnost se v průběhu 90. let stávala stále intenzivnějším terčem kritiky ze strany členů WTO a jak ukazovaly tzv. „banánové války“,⁹⁰ pokračování režimu podle dohod z Lomé se stávalo čím dál obtížněji udržitelné.

---

⁸⁶ Článek 45 odstavec 6 EPA s Východoafrickým rozvojovým společenstvím (EAC).

⁸⁷ SVOBODA, P. (2010), op. cit., s. 66.

⁸⁸ Nařízení Rady (ES) č. 1528/2007 ze dne 20. prosince 2007 o uplatňování režimu stanoveného v dohodách zakládajících hospodářské partnerství nebo vedoucích k jeho založení na produkty pocházející z některých států, které jsou součástí skupiny afrických, karibských a tichomořských států (AKT).

⁸⁹ HERBOCZKOVÁ, J. op. cit., s. 20.

⁹⁰ Zvláštní preferenční režim dovozu banánů do EU ze zemí AKT byl napaden několika státy u Orgánu pro řešení sporů (Dispute Settlement Body) v roce 1993. Po sérii dlouholetých sporů v roce 2008 dal Odvolací orgán WTO (Appellate Body) stěžovatelům zapravdu a uložil Evropské unii povinnost změnit její celní tarify na dovoz banánů.

Pravidla WTO/GATT umožňují preferenční obchodní režim v zásadě ve třech případech.⁹¹ Prvním z nich je udělení *ad hoc* výjimky (waiver) podle článku XXV odstavce 5 GATT, který umožňuje rozhodnutím kvalifikované většiny smluvních stran GATT udělit „ve výjimečných případech“ výjimku ze smluvních povinností. Taková výjimka byla udělena v prosinci 1994 pro dohodu Lomé IV bis. V listopadu 2001 pak čtvrtá ministerská konference WTO v Dohá udělila výjimku pro prozatímní obchodní režim podle Dohody z Cotonou do 31. 12. 2007.⁹² Pokračování v této praxi Evropská unie považovala za neudržitelné pro vzrůstající odpor partnerů ve WTO. Odůvodněnost tohoto postoje ilustrovala také obtížnost jednání o udělení výjimky pro režim podle Dohody z Cotonou, byť byla tato výjimka jasně časově omezena.⁹³

Další výjimku z pravidla doložky nejvyšších výhod podle GATT představuje tzv. zmocňovací klauzule (enabling clause).⁹⁴ Na základě zmocňovací klauzule mohou strany GATT poskytnout zvláštní a výhodnější podmínky rozvojovým zemím, aniž by přitom musely obdobné zacházení poskytnout ostatním smluvním stranám GATT. Podobný charakter má také

Evropská unie v prosinci 2009 parafovala dohodu s latinskoamerickými dovozci banánů o postupném narovnání cel. Ke zmírnění negativních dopadů této změny na země AKT byla přijata doprovodná opatření (Banana Accompanying measures) s cílem zvýšit konkurenceschopnost producentů banánů v zemích AKT o celkovém finančním objemu 190 milionů EUR. COM (2010) 101, 17. 3. 2010. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Banana Accompanying Measures: Supporting the Sustainable Adjustment of the Main ACP Banana-Exporting Countries to New Trade Realities.

⁹¹ GAMMAGE, C. op. cit., s. 108.

⁹² GONZALES, Peter. EPA WTO compatibility: A view from a WTO perspective. 2010. Dostupný z WWW: http://www.delbrb.ec.europa.eu/en/epa/one_year_on/EPA_conference_paper_Peter_Gonzales.pdf

⁹³ Evropská unie byla nucena souhlas některých zemí vykoupit jistými koncesemi obchodní povahy – tak například latinskoamerickým zemím byla nucena poskytnout jisté garance stran dovozu banánů a byla nucena vyjít vstříc požadavkům Thajska a Filipín na zlepšení přístupu na trh EU pro jejich tuňákové konzervy. JULIAN, Melissa. The Cotonou Waiver: An Unlikely Doha Deal Maker. Bridges Between Trade and Sustainable Development. 2001, roč. 5, č. 9, s. 15-16. Dostupný z WWW: <http://redem.buap.mx/docdiscussion/doha%20docs/doha/thedoha.pdf>

⁹⁴ Differential and More Favourable Treatment, Reciprocity and Fuller Participation of Developing Countries. Decision of 28 Nov. 1979, GATT Doc L/4903.

rozhodnutí WTO z roku 1999 umožňující poskytování zvláštních preferenčních celních tarifů nejméně rozvinutým zemím (LDCs).⁹⁵ Společným jmenovatelem těchto výjimek je požadavek, aby nerekipročně preferenční režimy tohoto druhu byly poskytovány na nediskriminační bázi všem zemím, které splňují objektivní kritéria. Tuto podmínku režim dohod z Lomé nesplňoval, neboť se vztahoval na uzavřený okruh konkrétních zemí. Evropská unie, podobně jako v současné době všechny rozvinuté i řada rozvojových zemí,⁹⁶ těchto možností využívá v podobě Všeobecného systému celních preferencí (GSP – Generalised System of Preferences).⁹⁷

Třetí možnost preferenčního obchodního režimu představují zóny volného obchodu (FTA – Free Trade Area), mezi které typově patří též dohody EPAs. Článek XXIV odstavec 8b GATT definuje zónu volného obchodu jako skupinu „dvou nebo více celních území, ve kterých cla a jiné omezující úpravy obchodu ... jsou odstraněny pro v podstatě veškerý obchod mezi členskými územími se zbožím pocházejícím z těchto území“. Termín „v podstatě veškerý obchod“ (substantially all trade) je velmi nejasný a ponechává značný prostor pro výklad, podle většiny názorů se minimální míra liberalizace pohybuje okolo 80-90 % obchodu se zbožím mezi smluvními stranami.⁹⁸ Rozdílný názor na tuto otázku je jedním ze zásadních rozporů komplikujících jednání o EPAs. Zatímco EU prosazuje jako nepřekročitelnou minimální míru liberalizace 90 % vzájemného obchodu,

---

⁹⁵ Preferential Tariff Treatment for Least-Developed Countries, Decision on Waiver, adopted on 15 June 1999, WT/L/304. Po vypršení desetileté lhůty byla platnost rozhodnutí prodloužena o dalších deset let: Preferential Tariff Treatment for Least-Developed Countries, Decision on Extension of Waiver, Adopted on 27 May 2009, Organization WT/L/759.

⁹⁶ BARTELS, L (2007). op. cit., s. 732-733.

⁹⁷ Všeobecný systém celních preferencí Evropské unie zahrnuje celkem tři režimy: 1) obecný GSP, 2) zvýhodněný GSP+ pro země „zranitelné“ (vulnerable) z důvodu své malé velikosti, respektive malé diverzifikace exportů, 3) Vše kromě zbraní (EBA – Everything But Arms) pro nejméně rozvinuté země (LDCs). <http://ec.europa.eu/trade/wider-agenda/development/generalised-system-of-preferences/>

⁹⁸ BARTELS, L. (2007). op. cit., s. 753.

některé země AKT považují za dostatečnou míru liberalizace, která podle nich uspokojuje požadavky GATT, pouhých 60 %.⁹⁹

Zóna volného obchodu je ve své podstatě oboustranně preferenční reciproční režim. Vágnost článku XXIV GATT však ve spojení s ustanoveními části IV, Obchod a rozvoj, zejména odstavce 8 článku XXXVI¹⁰⁰, umožňuje flexibilní výklad. Podle interpretace Evropské unie uplatněné v případě EPAs je požadavek na liberalizaci „v podstatě veškerého obchodu“ mezi smluvními stranami respektován, pokud EU liberalizuje 100 % svého dovozu ze zemí AKT, zatímco země AKT osvobodí od cel 80 % svých dovozů z EU, čímž bude dosaženo průměru 90 % „veškerého obchodu“ mezi smluvními stranami.¹⁰¹

GATT (článek XXIV odstavec 5c) umožňuje, aby liberalizace v rámci zóny volného obchodu byla prováděna postupně, za podmínky, že přechodné období nepřesáhne „rozumné časové období“. Podle interpretační formule dosažené v rámci Uruguayského kola¹⁰² nemá délka tohoto přechodného období přesáhnout deset let, kromě výjimečných případů. Ani toto vymezení však není dostatečné, neboť neposkytuje žádné kritérium pro určení „výjimečnosti“ případu, ani nedává žádné vodítko pro určení

---

⁹⁹ LUI, Dan; BILAL, Sannoussi. Contentious issues in the interim EPAs: Potential flexibility in the negotiations. Discussion Paper 98. Maastricht: ECDPM. 2006, s. 7. Dostupný z WWW:

[http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/CA0600DFC1F8D539C125757C00491727/\\$FILE/09-89-e_content_issues%20EPAs_def.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/CA0600DFC1F8D539C125757C00491727/$FILE/09-89-e_content_issues%20EPAs_def.pdf) KHOR, Martin. Bilateral/Regional Free Trade Agreements: An Outline of Elements, Nature and Development Implications. Third World Network. 2005, s. 5. Dostupný z WWW: http://www.twinside.org.sg/title2/par/Bilateral_and_regional_fta-MK-sept08.doc

¹⁰⁰ Článek XXXVI odstavec 8 GATT stanoví: „The developed contracting parties do not expect reciprocity for commitments made by them in trade negotiations to reduce or remove tariffs and other barriers to the trade of less-developed contracting parties.“

¹⁰¹ South Center. Article XXIV and RTAs: How Much Wiggle Room for Developing Countries. Geneva, 2008, s. 12-13. Dostupný z WWW: http://www.southcentre.org/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=1389&Itemid=

¹⁰² Understanding on the interpretation of the Article XXIV of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994. Dostupný z WWW: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/10-24.pdf

případného prodloužení lhůty.¹⁰³ Podobně jako v případě míry liberalizace, obsahují dohody o hospodářském partnerství asymetrickou úpravu ve prospěch zemí AKT. S výjimkou krátkodobých omezení na dovoz rýže a cukru může veškeré zboží ze zemí AKT, které parafovaly EPAs od 1. 1. 2008, využívat bezcelní a bezkvótový přístup na trh EU. Naproti tomu země AKT mohou využít až 25letá přechodná období k postupné liberalizaci importů z EU.¹⁰⁴

5.5. Současná úprava obchodních vztahů EU-AKT

V současné době využívá přístupu na trh na základě parafovaných dohod EPAs, respektive nařízení č. 1528/2007, celkem 36 zemí AKT. Dalších 31 zemí využívá režim EBA a 10 zemí režim GSP. Obchodní vztahy EU s Jihoafrickou republikou se řídí podle Dohody o obchodu, rozvoji a spolupráci.

Roztříštěnost právní úpravy a nejistota stran dalšího osudu dohod o hospodářském partnerství nepřispívá k právní jistotě a stabilitě hospodářských vztahů EU-AKT. Tento neuspokojivý stav mimo působí paradoxně značné potíže regionální ekonomické integraci zemí AKT, zejména v Afrických regionech, ačkoliv podpora regionální integrace je jedním z hlavních cílů dohod o hospodářském partnerství. Snaha Evropské unie vnést řád do propletence navzájem si konkurujících a překrývajících se regionálních uskupení zemí AKT se však zatím míjí účinkem a roztříštěná

---

¹⁰³ BORMANN, Axel; GROBMANN, Harald; KOOPMANN, Georg. The WTO Compatibility of the Economic Partnership Agreements between the EU and the ACP Countries. *Intereconomics*. 2006, roč. 41, č. 2, s. 117. Dostupný také z WWW: <http://www.intereconomics.eu/downloads/getfile.php?id=418>

¹⁰⁴ Fact sheet on the interim Economic Partnership Agreements. http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/fact_sheet_epa_general.pdf

úprava obchodních vztahů s EU činí potíže zejména při fungování celních unií zemí AKT.¹⁰⁵

Dohody o hospodářském partnerství mají za cíl být komplexními smlouvami pokrývajícími široké spektrum otázek hospodářské spolupráce. Prozatímní EPAs však svým příliž nepřesahují rámec obchodního režimu pro obchod zbožím a také dosud jediná „plná“ EPA s uskupením CARIFORUM v současném stavu plně neuspokojuje původní ambice. V pokračujících jednáních o dohodách o hospodářském partnerství přetrvává řada sporných otázek¹⁰⁶ a ačkoliv Evropská unie i země AKT nadále ve svých prohlášeních dávají najevo odhodlání uzavřít plné EPAs v co nejkratším čase, budoucnost dohod o hospodářském partnerství zůstává nejistá.

---

¹⁰⁵ Více k problémům regionální integrace spojených s EPAs: BILAL, Sanoussi; BRAUN-MUNZINGER, Corinna. EPA negotiations and regional integration in Africa: Building or stumbling blocs. Paper prepared for the Trade Policy Centre in Africa (trapca) 3rd Annual Conference “Strengthening and deepening economic integration in LDCs: current situation, challenges and way forward” Arusha, Tanzania 13-15 November 2008. 28 s. Dostupný z WWW:

[http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/1E716849203844ABC12574FF005657AD/\\$FILE/Bilal%2020-11-08%20EPA%20negotiations%20and%20RI%20in%20Africa_final.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/1E716849203844ABC12574FF005657AD/$FILE/Bilal%2020-11-08%20EPA%20negotiations%20and%20RI%20in%20Africa_final.pdf)

¹⁰⁶ Větší či menší problémy přetrvávají prakticky ve všech hlavních oblastech, kterými jsou: obchod zbožím a službami, investice, právo hospodářské soutěže, sanitární a fytosanitární standardy, ochrana duševního vlastnictví. EU-ACP Economic Partnership Agreements: State of Play at June 2010. Directorate-General for Trade. Directorate D. Brusel, 15. června 2010. Dostupný z WWW: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/june/tradoc_146263.pdf.

Závěr

Partnerství mezi EU a zeměmi AKT představuje svébytný systém mezinárodního práva a tvoří zřejmě nejkompexnější vztah mezi skupinou rozvinutých a rozvojových zemí ve světovém měřítku. Dlouhá tradice vzájemných vztahů s sebou nese bohatý *acquis* a zahrnuje řadu pozitivních prvků, současně se však ukazuje, že existence uskupení AKT a struktura jeho vztahů s Evropskou unií jsou do značné míry historickým anachronismem. Spolupráce EU-AKT přímo navazuje na koloniální vztahy mezi některými členskými zeměmi EU a jejich bývalými koloniemi. Skupina AKT představuje vnitřně nesourodé uskupení, jehož jednotlivé regiony (subsaharská Afrika, Karibik a Tichomoří) kromě společné platformy spolupráce s EU mnoho navzájem nespojuje.

V posledních dvou desetiletích prodělala Evropská unie řadu podstatných změn. Počet jejích členských zemí se více než zdvojnásobil a došlo ke značnému pokroku v integraci snad ve všech oblastech její činnosti. Proměny Evropské unie s sebou přinášejí také nové priority a ambice na poli vnějších vztahů. Vnější zájmy Evropské unie se stávají globálněji a jejich obhajování dostává systematictější podobu.

Evropská unie v posledních letech věnuje zvýšenou pozornost politickým vztahům s jednotlivými světovými regiony. Vzhledem ke spolupráci EU-AKT má význam především Společná strategie EU-Afrika¹⁰⁷ vyhlášená v roce 2007, nedávný summit EU – Latinská Amerika a Karibik¹⁰⁸ z roku 2010 a současná příprava společné strategie EU-Karibik¹⁰⁹. Přes dosavadní nevýrazné výsledky těchto iniciativ se nabízí myšlenka zda by se další směr spolupráce mezi EU a zeměmi subsaharské

---

¹⁰⁷ <http://www.africa-eu-partnership.org/>

¹⁰⁸ http://ec.europa.eu/external_relations/lac/index_en.htm

¹⁰⁹ Outline for a Joint Caribbean EU-Partnership Strategy. Madrid, 17. května 2010. 9701/10. (Presse 118).
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/114517.pdf

Afriky, Karibiku a Tichomoří neměl ubírat spíše směrem spolupráce v rámci jejich přirozených regionů.

V oblasti obchodní politiky Evropská unie usiluje o prohloubení liberalizace světového obchodu a o navázání úzkých obchodních vztahů prakticky s celým světem. Ačkoliv změna její obchodní politiky vůči zemím AKT od jednostranných preferencí podle dohod z Lomé k regionálním zónám volného obchodu v podobě dohod o hospodářském partnerství má bezesporu i jiné důvody, hlavní motivací EU je snaha nekomplikovat své postavení ve WTO a vztahy s ostatními obchodními partnery. Země AKT se však vůči EPAs staví velmi rezervovaně a EU dosud nebyla s to jejich postoj změnit. Současný stav roztržičnosti úpravy a právní nejistoty v obchodních vztazích mezi EU a AKT však nelze prodlužovat donekonečna a pokud v dohledné době nedojde k pokroku v procesu uzavírání dohod parafovaných koncem roku 2007 a jednání o „plných“ dohodách, které by je nahradily, bude namísto uvažovat nad jinými alternativami.¹¹⁰

V rozvojové politice EU se v posledních letech ozývá stále hlasitěji volání po její větší koherenci. Vedle požadavku zohledňování rozvojových aspektů ve všech politikách EU to znamená také koherentní a racionální systém finančních nástrojů vnější spolupráce. Dosavadní postavení Evropského rozvojového fondu se zvláštním způsobem financování mimo rozpočet EU a odlišnými pravidly provádění těmto požadavkům odporuje. Dalším důležitým aspektem je postoj Evropského parlamentu, který usiluje o to, aby začleněním EDF do rozpočtu nad ním získal stejné pravomoci, jakými disponuje vůči ostatním finančním nástrojům vnější spolupráce

---

¹¹⁰ Mezi možné alternativy patří například obecné jednostranné preference na základě Všeobecného systému celních preferencí (GSP), dohody pouze se skupinami zemí, které nepatří mezi nejméně rozvinuté země, či dohody s jednotlivými partnerskými zeměmi. Více k alternativám k EPAs: BILAL, Sannoussi; RAMPA, Francesco. Alternative (to) EPAs: Possible scenarios for the future ACP trade relations with the EU. Policy Management Report 11. Maastricht: ECDPM. 2006, 130 s. Dostupný z WWW: [http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/C0B76E2D74DE265FC125711D0039A453/\\$FILE/PMR11_e.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/C0B76E2D74DE265FC125711D0039A453/$FILE/PMR11_e.pdf)

Evropské unie. Z hlediska členských států je pak velmi podstatným hlediskem změna ve výši příspěvků odváděných do EDF, které by s sebou přineslo jeho zahrnutí do rozpočtu.¹¹¹ V těchto souvislostech se zdá se být otázkou času, kdy bude EDF začleněn do rozpočtu EU a podřízen pravidlům jednotného finančního nařízení. Je otázkou, zda dalším krokem nebude jeho rozbití či sloučení s jinými finančními nástroji vnější spolupráce.

Nebylo cílem této práce se zamýšlet nad dalším směřováním spolupráce mezi EU a zeměmi AKT. Výše naznačené spekulace mohou mít reálný dopad na podobu právního rámce těchto vztahů v době po vypršení platnosti Dohody z Cotonou v roce 2020, právní úprava však vychází z politických rozhodnutí a nikoliv naopak a proto bude její další vývoj záviset na politické vůli a dohodě zainteresovaných stran.

---

¹¹¹ K financování EDF viz. str. 33-34.

Seznam zkratk

AASM	Associated African States and Madagascar Přidružené africké a malgašské země)
ACP	Africa, Caribbean, Pacific (Afrika, Karibik, Tichomoří)
AKT	Afrika, Karibik, Tichomoří
CARIFORUM	The Carribean Forum of ACP States (Fórum karibských států AKT)
EAC	East African Community (Východoafrické společenství)
EAMA	Etats Africains et Malgaches Associés (Přidružené africké a malgašské země)
EBA	Everything But Arms (Vše kromě zbraní)
EDF	European Development Fund (Evropský rozvojový fond)
EPA/s	Economic Partnership Agreement/s (Dohoda/y o hospodářském partnerství)
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
ESA	Eastern and Southern Africa (východní a jižní Afrika)
EU	Evropská unie
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná dohoda o clech a obchodu)
GSP	Generalised System of Preferences (Všeobecný systém celních preferencí)
LDC/s	Least Developed Country/ies (nejméně rozvinutá/é země)
LDLICs	Least Developed, Landlocked and Island Countries (nejméně rozvinuté, vnitrozemské a ostrovní země)
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OSN	Organizace spojených národů
SADC	Southern African Development Community (Jihoafrické rozvojové společenství)
SEHS	Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
WTO	World Trade organisation (Světová obchodní organizace)

Použitá literatura

Monografie:

AUST, Anthony. Modern Treaty Law and Practice. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 443 s.

CIHELKOVÁ, Eva. Vnější ekonomické vztahy Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 709 s.

CINI, Michell; BORRAGÁN, Nieves Pérez-Solórzano. European Union Politics. 3. vyd. 3. New York: Oxford University Press, 2010. 485 s.

HORNÁK, Ondřej. Rozvojová politika EU vůči zemím ACP jako politický nástroj v regionu Afriky. Magisterská diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních studií, 2009. 112 s.

JELÍNEK, Petr a kol. Rozvojová politika Evropské unie. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2003. 91 s.

KÖNIG, Petr a kol. Rozpočet a politiky Evropské unie. 2. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009. 630 s.

SVOBODA, Pavel. Právo vnějších vztahů EU. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 2010. 224 s.

SVOBODA, Pavel. Právo vnějších vztahů Evropské unie. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2007. 320 s.

TICHÝ, Luboš; RAINER, Arnold; ZEMÁNEK, Jiří; KRÁL, Richard; DUMBROVSKÝ, Tomáš. Evropské právo. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2011. 953 s.

Odborné studie:

BARTELS, Lorand. Statut juridique des APE paraphés. Eclairage sur les Négociations. 2008, roč. 7, č. 3, s. 4-5. Dostupný také z WWW: http://www.acp-eu-trade.org/library/files/TNI_FR_7-3.pdf

BARTELS, Lorand. The Trade and Development Policy of the European Union. The European Journal of International Law. 2007, roč. 18, č. 4, s. 715-756. Dostupný také z WWW: <http://www.ejil.org/pdfs/18/4/241.pdf>

BILAL, Sanoussi. Concluding EPA Negotiations: Legal and institutional issues. Policy Management Report 11. Maastricht: ECDPM. 2006, 76 s. Dostupný z WWW:

[http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/C04B76BD86391E9C12573090047AF15/\\$FILE/PMR12-e.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/C04B76BD86391E9C12573090047AF15/$FILE/PMR12-e.pdf)

BILAL Sanoussi; BRAUN-MUNZINGER, Corinna. EPA negotiations and regional integration in Africa: Building or stumbling blocs. Paper prepared for the Trade Policy Centre in Africa (trapca) 3rd Annual Conference "Strengthening and deepening economic integration in LDCs: current situation, challenges and way forward" Arusha, Tanzania 13-15 November 2008. 28 s. Dostupný z WWW: [http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/1E716849203844ABC12574FF005657AD/\\$FILE/Bilal%2020-11-08%20EPA%20negotiations%20and%20RI%20in%20Africa_final.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/1E716849203844ABC12574FF005657AD/$FILE/Bilal%2020-11-08%20EPA%20negotiations%20and%20RI%20in%20Africa_final.pdf)

BILAL, Sannoussi; RAMPÀ, Francesco. Alternative (to) EPAs: Possible scenarios for the future ACP trade relations with the EU. Policy Management Report 11. Maastricht: ECDPM. 2006, 130 s. Dostupný z WWW: [http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/C0B76E2D74DE265FC125711D0039A453/\\$FILE/PMR11_e.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/C0B76E2D74DE265FC125711D0039A453/$FILE/PMR11_e.pdf)

BORMANN, Axel; GROBMANN, Harald; KOOPMANN, Georg. The WTO Compatibility of the Economic Partnership Agreements between the EU and the ACP Countries. *Intereconomics*. 2006, roč. 41, č. 2, s. 115-120. Dostupný také z WWW: <http://www.intereconomics.eu/downloads/getfile.php?id=418>

BLEIN, Roger. From Yaoundé Conventions to the Cotonou Agreements: 40 years of missed connections. *Grain de Sel*. 2007, č. 39, s. 4-5. Dostupný z WWW: [http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/15021B39F291FBB5C125747400411C18/\\$FILE/Grain%20de%20Sel%2039_June-Aug%202007.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/15021B39F291FBB5C125747400411C18/$FILE/Grain%20de%20Sel%2039_June-Aug%202007.pdf)

BROWN, William. Restructuring North-South Relations: ACP-EU Development Cooperation in a Liberal International Order. *Review of African Political Economy*. 2000, roč. 27, č. 85, s. 367-383.

CURRAN, Louise; NILSSON, Lars; BREW, Douglas. The Economic Partnership Agreements: Rationale, misperceptions and the non-trade aspects. Draft. 2007, 19 s. Dostupný z WWW: http://www.uneca.org/aec2007/documents/Louise%20Curran_Lars%20Nilsson_Douglas%20Brew.pdf

ČÁSTEK, Michal, RADAČIČ, Marino: Kuba a Evropská unie. 2005, Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, Parlamentní institut, Informační podklad č. 3.033. 13 s.

FORWOOD, Geneva. The Road to Cotonou: Negotiating a Successor to Lomé. *Journal of Common Market Studies*. 2001, roč. 39, č. 3, s. 423-442.

GAMMAGE, Clair: A „Sustainability Impact Assessment“ of the Economic Partnership Agreements: Challenging the Participatory Process. *The Law and Development Review*. 2010, roč. 3, č. 1, s. 108-134. Dostupný také z WWW: <http://www.bepress.com/ldr/vol3/iss1/art4/>

GONZALES, Peter. EPA WTO compatibility: A view from a WTO perspective. 2010. Dostupný z WWW: http://www.delbrb.ec.europa.eu/en/epa/one_year_on/EPA_conference_paper_Peter_Gonzales.pdf

HERBOCZKOVÁ, Jana. Vztahy Evropské unie se státy Afriky, Karibiku a Tichomoří (tzv. ACP státy). *Jurisprudence*. 2007, roč. 13, č. 3, s. 18-26.

JULIAN, Melissa. The Cotonou Waiver: An Unlikely Doha Deal Maker. *Bridges Between Trade and Sustainable Development*. 2001, roč. 5, č. 9, s. 15-16. Dostupný z WWW: <http://redem.buap.mx/docdiscussion/doha%20docs/doha/thedoha.pdf>

KHOR, Martin. Bilateral/Regional Free Trade Agreements: An Outline of Elements, Nature and Development Implications. *Third World Network*. 2005, 17 s. Dostupný z WWW: http://www.twinside.org.sg/title2/par/Bilateral_and_regional_fta-MK-sept08.doc

LECOMTE, Henri-Bernard Solignac. Effectiveness of Developing Country Participation in ACP-EU Negotiations. *Overseas Development Institute*. 2001, 48 s. Dostupný z WWW: <http://www.odi.org.uk/resources/download/3619.pdf>

LUI, Dan; BILAL, Sannoussi. Contentious issues in the interim EPAs: Potential flexibility in the negotiations. Discussion Paper 98. Maastricht: ECDPM. 2006, 45 s. Dostupný z WWW: [http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/CA0600DFC1F8D539C125757C00491727/\\$FILE/09-89-e_content_issues%20EPAs_def.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/CA0600DFC1F8D539C125757C00491727/$FILE/09-89-e_content_issues%20EPAs_def.pdf)

PIZZOL, Audrey De. Du paraphe à la ratification: les défis de la mise en oeuvre de l' APE UE-CARIFORUM. *La Chronique des Amériques*. 2008, č.

16, s. 1-9. Dostupný také z WWW:
http://www.ieim.uqam.ca/IMG/pdf/chro_DE_PIZZOL_16_08.pdf

SLOCUM-BRADLEY, Nikki; BRADLEY, Andrew. Is the EU's Governance „Good“? An assessment of the EU governance in its partnership with ACP States. UNU-CRIS Working Papers. 2010, č. 1., 26 s. Dostupný z WWW: <http://www.cris.unu.edu/fileadmin/workingpapers/W-2010-1 - new version.pdf>

South Center. Article XXIV and RTAs: How Much Wiggle Room for Developing Countries. Geneva, 2008, 32 s. Dostupný z WWW:
http://www.southcentre.org/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=1389&Itemid=

ŠTURMA, Pavel; BALAŠ Vladimír; SYLLOVÁ Jindřiška; JIRÁSKOVÁ Věra. Vybrané problémy sjednávání mezinárodních smluv a jejich vnitrostátního projednávání: Závěrečná studie k projektu MZV č. RM 05/01/10 (zkrácená verze). Praha, 2010, 21 s. Dostupné z WWW:
http://www.mzv.cz/public/e1/5e/5b/570095_471384_Vybrane_problemy_sjednavani_mezinarodnich_sm_luv_res.pdf

Právní dokumenty:

Dohody EU-AKT:

Dohoda o partnerství z Cotonou.:

- Dohoda o Partnerství mezi africkými, karibskými a tichomořskými státy na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé, podepsaná v Cotonou dne 23. června 2000. 15.12.2000. ÚV L 317/3.

- Cotonou Partnership Agreement ACP-EC. Signed in Cotonou on 23 June 2000. Revised in Luxembourg on 25 June 2005. Brusel: European Commission, 2006.

- Second revision of the Cotonou agreement – agreed consolidated text, 11 March 2010. Dostupný z WWW:

http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/second_revision_cotonou_agreement_20100311.pdf

Dohody z Lomé, I-IVbis:

Dostupné z WWW: <http://www.acpsec.org/en/treaties.htm>

Dohoda Yaoundé I:

- Convention d'association entre la Communauté économique européenne et les Etats africains et malgache associés à cette Communauté. Dostupný z WWW:

<http://www.bonfedhaiti.gouv.ht/Docs/Conventions/ConventionYaounde.pdf>

Dohoda z Yaoundé II:

- Convention d'association entre la Communauté économique européenne et les Etats africains et malgache associés à cette Communauté. Dostupný z WWW:

http://www.acpsec.org/en/conventions/yaounde_convention_f.htm

Dohody o hospodářském partnerství EU-AKT:

Prozatímní dohoda o partnerství mezi Evropským společenstvím na jedné straně a tichomořskými státy na straně druhé. 16.10.2009, UV L 272/2.

Prozatímní dohoda o hospodářském partnerství mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a smluvní stranou střední Afrika na straně druhé. 28.2.2009, UV L 57/2.

Prozatímní dohoda o hospodářském partnerství mezi Ghanou na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé. Příloha rozhodnutí Rady č. 12130/2008 o podpisu a prozatímním provádění Prozatímní dohody o hospodářském partnerství mezi Ghanou na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé.

Prozatímní dohoda o hospodářském partnerství mezi Pobřežím slonoviny na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé. 3.3.2009, UV L 59/3.

Prozatímní dohoda o hospodářském partnerství mezi státy SADC EPA na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé. Příloha 1 Nařízení Rady č. 13313/08 ze dne 22. září 2008.

Dohoda, kterou se vytváří rámec pro dohodu o hospodářském partnerství mezi partnerskými státy Východoafrického společenství na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé. Příloha Nařízení Rady č. 13732/08 ze dne 17. října 2008.

Dohoda o hospodářském partnerství mezi státy CARIFORA na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé. 30. 10. 2008, ÚV 289/I/3.

Dohoda zavádějící rámec pro dohodu o hospodářském partnerství mezi státy východní a jižní Afriky na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými na straně druhé.

Právní dokumenty a jiné materiály úřední povahy EU:

COM (1996) 576. November 1996. Green Paper on relations between the European Union and the ACP countries on the eve of the 21st century - Challenges and options for a new partnership.

COM (2005) 134. Soudržnost politik v rámci rozvoje. Jak urychlit pokrok směrem k dosažení rozvojových cílů tisíciletí.

COM (2010) 101, 17. 3. 2010. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Banana Accompanying Measures: Supporting the Sustainable Adjustment of the Main ACP Banana-Exporting Countries to New Trade Realities.

COM (2010) 700 final. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European and Social Committee, the Committee of the Regions and the National Parliaments. The EU Budget Review.

EU-ACP Economic Partnership Agreements: State of Play at June 2010. Directorate-General for Trade. Directorate D. Brusel, 15. června 2010. Dostupný z WWW: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/june/tradoc_146263.pdf.

EU Donor Atlas 2010. K dispozici na WWW: <http://development.donoratlas.eu/>

„EU guidelines on human rights dialogues with third countries“. Jedná se o právně nezávazný text vytvořený v roce 2001 (revidován v roce 2009) spoluprací pracovních skupin Rady EU pro lidská práva (COHOM) a pro rozvojovou spolupráci (CODEV). Dokument je uveřejněn na <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/16526.en08.pdf>.

Fact sheet on the interim Economic Partnership Agreements. http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/fact_sheet_epa_general.pdf

Joint statement by the Council and the representatives of the governments of the Member States meeting within the Council, the European Parliament and the Commission on European Union Development Policy: ‘The European Consensus’. (2006/C 46/01).

Nařízení Rady (ES) č. 617/2007 ze dne 14. května 2007 o provádění 10. Evropského rozvojového fondu podle dohody o partnerství AKT-ES. UV L 152/1.

Nařízení Rady (ES) č. 215/2008 ze dne 18. února 2008 o finančním nařízení pro 10. Evropský rozvojový fond. ÚV L 78/1.

Rozhodnutí Rady ze dne 26. července 2010 o organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost (2010/427/EU).

Vnitřní dohoda mezi zástupci vlád členských států, zasedajícími v Radě, o financování pomoci Společenství v rámci víceletého finančního rámce pro období 2008–2013 v souladu s dohodou o partnerství AKT–ES a o přidělu finanční pomoci zámořským zemím a územím, na které se vztahuje část čtvrtá Smlouvy o ES. ÚV L247/32.

Smlouvy EU:

Smlouva o Evropské unii (ve znění Lisabonské smlouvy), konsolidované znění, ÚV C 115, 9. května 2008.

Smlouva o fungování Evropské unie, konsolidované znění, ÚV C 115, 9. května 2008.

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství. Dostupný z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc>

WTO:

Preferential Tariff Treatment for Least-Developed Countries, Decision on Waiver, adopted on 15 June 1999, WT/L/304

The General Agreement on Tariffs and Trade. Dostupný z WWW: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_e.pdf

Understanding on the interpretation of the Article XXIV of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994. Dostupný z WWW: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/10-24.pdf

Ostatní:

Decision No 2/2010 of the ACP-EU Council of the ACP-EU Council of Ministers of 21 June 2010 on transitional measures applicable from the date of signing to the date of entry into force of the Agreement amending for the second time the Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific Group of States, of the one part, and the European Community and its Member States, of the other part, signed in Cotonou on 23 June 2000, as first amended in Luxembourg on 25 June 2005. (2010/650/EU)

The Georgetown Agreement. As amended by Decision No.1/LXXVIII/03 of the 78th Session of the Council of Ministers, Brussels, 27 and 28 November

2003. Dostupný z WWW:
http://www.acpsec.org/en/conventions/The_Georgetown_Agreement_en.pdf

Vídeňská úmluva o smluvním právu. Dostupná z WWW:
<http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/mp5.pdf>

Internetové stránky:

<http://www.africa-eu-partnership.org/> (Společná strategie EU – Afrika)

<http://www.acp-eu-trade.org/> (ACP-EU Trade)

<http://www.acpsec.org/> (ACP Secretariat)

<http://www.consilium.europa.eu/> (Rada EU)

<http://www.ecdpm.org/> (European Centre for Development Policy and Management)

<http://eeas.europa.eu/> (Evropská služba pro vnější činnost)

<http://ec.europa.eu/budget/> (Evropská komise, Generální ředitelství pro rozpočet – DG BUDGET)

<http://ec.europa.eu/europeaid/> (Evropská komise, Generální ředitelství pro rozvojovou spolupráci – DG DEVCO)

<http://ec.europa.eu/trade/> (Evropská komise, Generální ředitelství pro obchod – DG TRADE)

<http://www.oecd.org> (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj)

<http://www.rozvojovka.cz> (Rozvojovka.cz)

<http://www.un.org/> (Organizace spojených národů)

<http://www.wto.org/> (Světová obchodní organizace)

Shrnutí: Právní aspekty spolupráce Evropské unie se zeměmi AKT

Počátky spolupráce EU se skupinou zemí subsaharské Afriky, Karibiku a Tichomoří (Skupina AKT) sahají až k samotným počátkům evropské integrace, kdy již Římská smlouva ve své části IV založila přidružení skupiny tehdejších kolonií některých zakládajících členských zemí k Evropskému hospodářskému společenství. Po osamostatnění těchto bývalých kolonií byla úprava jejich přidružení k EHS postavena na mezinárodněprávní základ dohodami z Yaoundé (1963, 1969), které byly následovány dohodami z Lomé (1975, 1980, 1985, 1990 – revidována v roce 1995). Spolupráce mezi ES/EU a zeměmi AKT se postupně vyvinula v komplexní partnerství zahrnující oblast politické, rozvojové a hospodářské spolupráce. V současné době jsou vztahy mezi Evropskou unií a 78 zeměmi AKT upraveny Dohodou z Cotonou z roku 2000 (revidována v letech 2005 a 2010), jejíž platnost vyprší v roce 2020. Partnerství mezi EU a zeměmi AKT představuje svébytný systém mezinárodního práva a tvoří zřejmě nejkomplexnější vztah mezi skupinou rozvinutých a rozvojových zemí ve světovém měřítku. Spolupráce se zeměmi AKT představuje v řadě ohledů zvláštní kapitolu v oblasti vnějších vztahů Evropské unie a především v důsledku specifického historického vývoje vykazuje některé zvláštnosti, jakou je například Evropský rozvojový fond, který jako jediný z finančních nástrojů vnější spolupráce stojí mimo rozpočet Evropské unie a podléhá zvláštnímu právnímu režimu. Partnerství EU-AKT je založeno na třech navzájem se doplňujících pilířích: politické, rozvojové a hospodářské spolupráci. Hlavním cílem partnerství je podle Dohody z Cotonou podpora hospodářského, kulturního a sociálního rozvoje zemí AKT s cílem přispět k míru a bezpečnosti a podpořit stabilní a demokratické prostředí. Partnerství se má zaměřit na snižování a postupné vymýcení chudoby

v souladu s požadavky udržitelného rozvoje a na postupnou integraci zemí AKT do světové ekonomiky.

Úvodní část práce nabízí stručný nástin historického vývoje, vlastní jádro práce tvoří kapitoly věnované charakteristice Dohody z Cotonou a jednotlivým hlavním dimenzím spolupráce – politické, rozvojové a hospodářské. Práce se pokouší vystihnout především hlavní rysy a charakter právní úpravy partnerství EU-AKT, institucionální struktury, hlavní zásady a principy partnerství, popsat jeho nejdůležitější instituty a rozebrat některé z hlavních právních problémů, které se k nim váží. Největší pozornost je věnována politickému dialogu jako hlavnímu nástroji politické spolupráce, Evropskému rozvojovému fondu jako nástroji rozvojové spolupráce v užším smyslu a v neposlední řadě dohodám o hospodářském partnerství (EPAs – Economic Partnership Agreements), jako novému a v mnoha ohledech problematickém základu hospodářských a obchodních vztahů EU-AKT.

Abstract: Legal aspects of cooperation between the EU and ACP countries

The origins of the EU cooperation with the group of Sub-saharan African, Caribbean and Pacific countries (ACP Group) date back to the very beginnings of the European integration with Part IV of the Treaty of Rome establishing association of the former colonies of the several founding member states to the European Economic Community. After the colonies gained their independence, their association to the EEC was given a basis of the international law by means of the conventions from Yaoundé (1963, 1969) and Lomé (1975, 1980, 1985, 1990 – revised in 1995). The cooperation between the EC/EU and ACP countries has progressively evolved into a comprehensive partnership encompassing the political, development and economic cooperation. The relations between the EU and 78 ACP countries are actually ruled by the Cotonou Partnership Agreement (2000, revised in 2005 and 2010) which is to be in force until 2020. The EU-ACP partnership constitutes a specific system of international law and probably can be described as the most comprehensive relationship between developed and developing countries. In many ways, the cooperation with the ACP countries represents a special case in the field of the EU external relations and, due to a specific historical development, it comprises some special features, like for example the European development fund which, unlike all the other financial instruments of the EU external cooperation, is not part of the EU budget and is ruled by a special legal regulation. The EU-ACP partnership is based on three mutually complementary pillars: development cooperation, economic and trade cooperation, and the political dimension. The main objective of the Partnership, according to the Cotonou agreement, is to promote the economic, cultural and social development of the ACP States, with a view to contributing to peace and security and to promoting a stable and democratic political environment. The partnership

should be centred on the objective of reducing and eventually eradicating poverty consistent with the objectives of sustainable development and the gradual integration of the ACP countries into the world economy.

The first part of the thesis provides a brief historical background of the EU-ACP partnership and while the bulk of the study is devoted to analysis of the Cotonou partnership Agreement and three main areas of the EU-ACP cooperation. The aim of the study is to describe the main characteristics of the legal and institutional framework of the partnership, its main principles and goals and to analyse the most important legal issues. The attention is focused mainly on the political dialogue as the primary tool of the political cooperation, the European Development Fund as the tool of the development cooperation and Economic Partnership Agreement as the new and in many ways problematic basis of the economic and trade cooperation.

KLÍČOVÁ SLOVA:

- vnější vztahy EU
- rozvojová spolupráce EU
- skupina AKT

KEY WORDS:

- EU external relations
- EU development cooperation
- ACP group